

Наталія Листопад

МАТЕМАТИКА

$$480 : 4 + 300 = ?$$

$$80 : (4 \cdot 2) = ?$$

$$\frac{1}{2}$$

$$250 \cdot 4 = ?$$

$$100 : 25 = ?$$

$$96 : 2 = ?$$

$$72 : 3 = ?$$

Частина 1

Наталія Листопад

МАТЕМАТИКА

Підручник для 3 класу спеціальних закладів загальної
середньої освіти (Н 54.1 – Н 54.2)
(у 3-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

УДК 51*кл3(075.2.056.262)
Л63

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 21.02.2020 № 271)*

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Відповідно до Типової освітньої програми колективу авторів
під керівництвом О. Я. Савченко

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

початок уроку

виконай усно

попрацюйте в групах/парах

завдання з логічним навантаженням

досліді

обчислення по колу

домашнє завдання

Листопад Н. П.

Л63 Математика: підруч. для 3 кл. спеціальних закладів загальної середньої освіти (Н 54.1 – Н 54.2) (у 3-х частинах): Частина 1 / Н. П. Листопад. — Київ : УОБЦ «Оріон», 2020. — 96 с. : іл.

ISBN 978-966-991-070-7

ISBN 978-966-991-071-4 (Ч. 1).

УДК 51*кл3(075.2.056.262)

ISBN 978-966-991-070-7

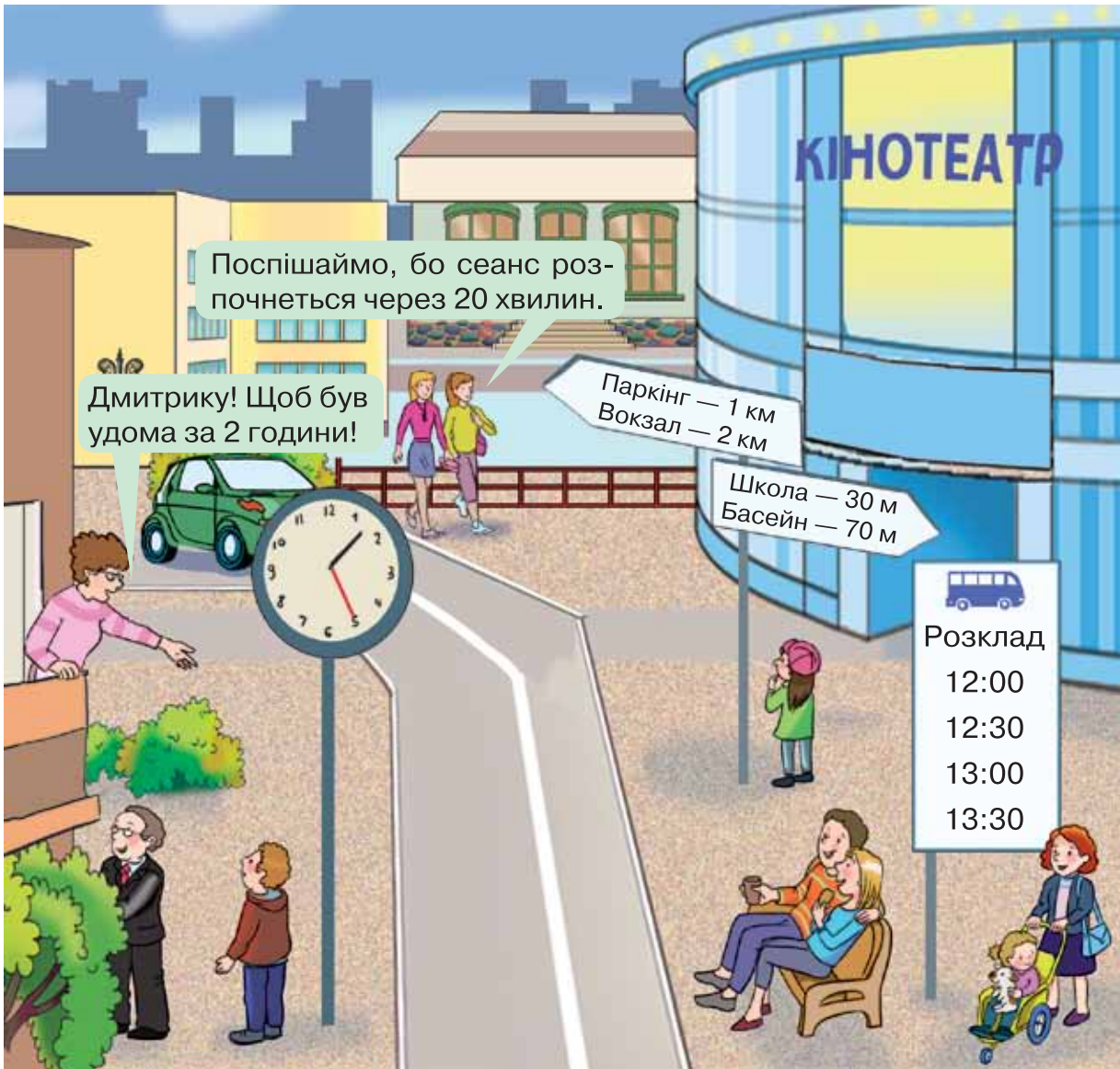
ISBN 978-966-991-071-4 (Ч. 1)

© Н. П. Листопад, 2020

© УОБЦ «Оріон», 2020

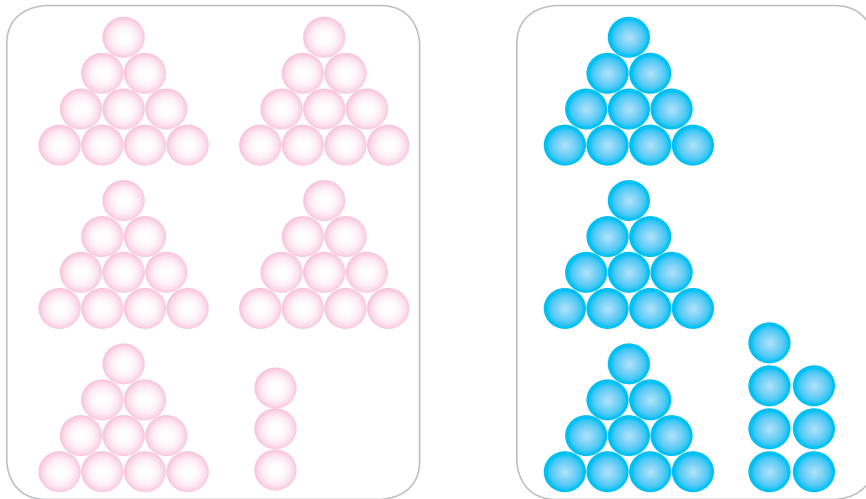
ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО В 2 КЛАСІ

1. Розглянь малюнок. опиши ситуацію. Дай відповіді на запитання.

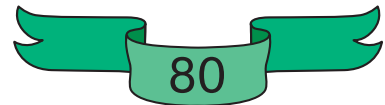

- 1) О котрій годині Дмитрик має повернутися додому?
 - 2) О котрій годині має розпочатися сеанс у кінотеатрі?
 - 3) Через який час має прийти автобус?
 - 4) Який шлях ближчий: до школи чи до басейну?
- Сформулюй інші запитання за цим малюнком.

2. Скільки кульок на кожному малюнку? Запиши ці числа.

3. Назви «сусідів» кожного числа.

4. Назви всі числа шостого десятка. Запиши всі числа четвертого десятка.

5. Прочитай числа в таблиці.

- Назви найменше число; найбільше число.
- Порівняй числа третього й четвертого рядків.
- Знайди суму чисел, записаних у перших двох рядках таблиці.
- Знайди різницю чисел, записаних у третьому й четвертому рядках таблиці.

Десятки	Одиниці
3	7
1	2
8	9
4	0

6. Запиши як суму розрядних доданків кожне з чисел, скориставшись зразком.

47, 92, 17, 29, 55, 49.

Зразок. $47 = 40 + 7$

7. $2 + 3$ $15 - 5$ $78 - 70$ $45 - 40 + 7$
 $20 + 30$ $37 - 7$ $99 - 90$ $100 - 80 + 6$

8. В Алли було 12 каштанів. Вона знайшла ще 7. Скільки каштанів стало в Алли?

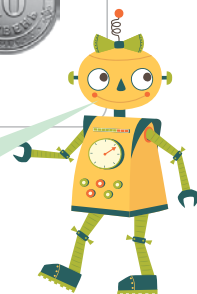
9. $10 + 7$ $34 - 3 + 10$ $60 + 40 - 50$
 $17 - 7$ $25 + 4 - 20$ $67 - 60 + 9$

10. В одному ящику лежить 8 кг персиків, а в іншому — 11 кг. Скільки всього кілограмів персиків лежить у двох ящиках?

11. Скільки купюр на кожному малюнку? Скільки монет? Скільки гривень на кожному малюнку? Склади вирази й обчисли їх значення.

12. Пригадай! Додавати і віднімати числа можна частинами.

$$\begin{array}{r} 7 + 8 = 15 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 3 \quad 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 14 - 6 = 8 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 4 \quad 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 26 + 9 = 35 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 4 \quad 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 43 - 7 = 36 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 3 \quad 4 \end{array}$$

13. Обчисли з поясненням.

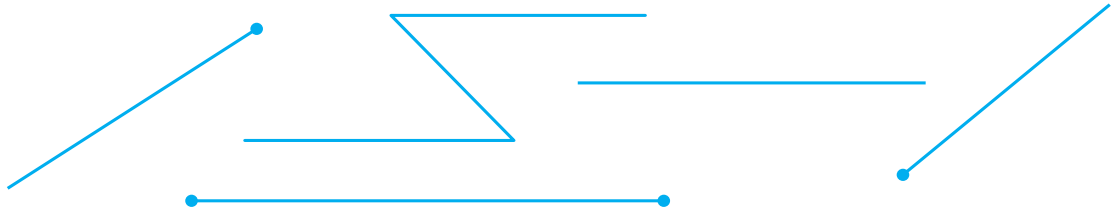
$8 + 4$ $15 - 8$ $19 + 6$ $70 - 6$
 $9 + 7$ $12 - 6$ $34 + 9$ $81 - 6$

14. Порівняй.

$4 + 9$ і 49 83 і $8 + 3$ $37 - 8$ і 29 $6 + 7$ і $67 - 7$

15. У шкільному автобусі їхало 15 дітей. На зупинці вийшло 8 дітей. Скільки дітей залишилося в автобусі?

16. Виміряй довжину відрізка.

17. $22 - 4$
 $18 - 9$

$3 + 9 - 7$
 $8 + 5 - 4$

$13 - 6 + 8$
 $17 - 8 + 2$

18. У трамвайному депо було 27 трамваїв. На маршрути вийшло 10 трамваїв. Скільки трамваїв залишилось у депо?

19. $19 + 1$ $25 + 5$ $17 + 4$ $12 + 15$
 $39 + 1$ $55 + 5$ $37 + 4$ $35 + 24$

20. 1) Пригадай, як називають числа при додаванні.
2) Назви числа, пропущені в таблиці.

Доданок	3		7	20	34		70
Доданок	9	4			12	10	
Сума		12	15	27		50	100

3) Як знайти невідомий доданок?

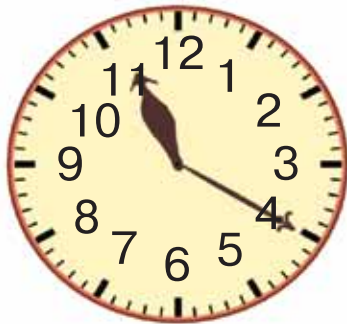
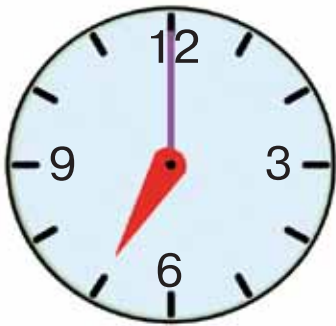
21. У кошик поклали 30 яблук. Із них 20 яблук — жовті, а решта — зелені. Скільки зелених яблук поклали в кошик?

22. У класі 27 учнів. Із них — 13 хлопчиків. Скільки дівчаток у класі?

23. Склади задачу про транспорт, у якій потрібно знайти невідомий доданок.

 24. Назви числа, пропущені в рівностях.
 $23 + \square = 24$ $35 + \square = 40$ $\square + 7 = 12$ $\square + 50 = 100$

25. Котру годину показує кожний годинник?

 26. Маса ящика зі сливами становить 18 кг. Маса порожнього ящика — 2 кг. Яка маса слив у ящику?

 27. $6 + 7$ $16 - 8$ $19 + 3$ $67 - 7 + 30$
 $9 + 5$ $15 - 7$ $31 - 4$ $22 - 8 - 10$

28. $17 - 9$ $27 - 7$ $60 - 1$ $34 - 11$
 $10 - 6$ $45 - 5$ $90 - 1$ $88 - 44$

 29. 1) Пригадай, як називають числа при відніманні.
2) Назви числа, пропущені в таблиці.

Зменшуване	23	45	74	89	41	90
Від'ємник						
Різниця	6	9	10	9	40	90

3) Як знайти невідомий від'ємник?

30. У глечик налили 12 стаканів узвару. Після обіду в ньому залишилося 6 стаканів узвару. Скільки стаканів узвару випили під час обіду?

31. Купили 30 зошитів. Після першого місяця навчання залишилося 20 зошитів. Скільки зошитів використали?

32. Склади задачу про тварин, у якій потрібно знайти невідомий від'ємник.

 33. Назви числа, пропущені в рівностях.
 $24 - \square = 20$ $15 - \square = 7$ $13 - \square = 8$ $70 - \square = 60$

34. Порівняй.
 $21 + 5$ і 6 67 і $6 + 7$ $20 + 10$ і $20 - 10$

 35. $67 + 22$ $43 - 8 + 25$ $13 + 45 + 30$
 $48 - 27$ $97 - 7 - 40$ $84 - 22 - 50$

 36. Для благодійного ярмарку Микита виготовив 12 браслетів. Після ярмарку в нього залишилося 3 браслети. Скільки браслетів Микита продав на ярмарку?

37. $45 + 7$ $64 + 9$ $35 + 20$ $68 + 30$
 $45 + 37$ $64 + 19$ $35 + 28$ $68 + 32$

 38. 1) Назви числа, пропущені в таблиці.

Зменшуване							
Від'ємник	3	9	4	30	55	49	90
Різниця	43	18	70	9	7	3	10

2) Як знайти невідоме зменшуване?

- 39.** Коли із сітки дістали 5 м'ячів, там залишилося ще стільки само. Скільки м'ячів було в сітці спочатку?
- 40.** Коли в саду зібрали врожай із 15 яблунь, залишилося зібрати плоди ще з решти 20 яблунь. Скільки яблунь росте в саду?
- 41.** Склади задачу про солодоці, у якій потрібно знайти невідоме зменшуване.

- 42.** Назви числа, пропущені в рівностях.
 $\square - 73 = 1$ $\square - 50 = 5$ $\square - 10 = 7$ $\square - 1 = 99$

- 43.** Виміряй довжину кожного відрізка. Побудуй відрізок, довжина якого дорівнює сумі довжин цих відрізків.

- 44.** У їдальні продали 45 порцій супу, і ще 5 порцій залишилося. Скільки порцій супу приготували в їдальні?

- 45.** $45 - 8$ $72 - 6$ $35 + 7 - 22$
 $34 + 7$ $29 + 9$ $73 - 8 - 53$

- 46.** $75 - 8$ $83 - 50$ $34 + 17 - 28$
 $75 - 38$ $83 - 59$ $34 - 17 + 28$

- 47.** Прочитай задачі. Визнач, у яких задачах потрібно знаходити суму, а в яких — різницю. Розв'яжи задачі на знаходження різниці.

1) У морозильній камері міститься 7 кг фруктів і 5 кг овочів. Скільки всього кілограмів овочів і фруктів міститься в морозильній камері?

- 2) Купили 10 бананів. На полуденок діти з'їли 6 бананів. Скільки бананів залишилося?
 3) У парку на деревах сиділо 40 сорок. 30 сорок полетіло. Скільки сорок залишилося на деревах?
 4) Ціна батона — 13 грн, а ціна калача — 19 грн. Скільки всього гривень коштують калач і батон?

48. Прочитай вирази. Обчисли їх значення.

$b + 13$, якщо $b = 19$, $b = 27$;

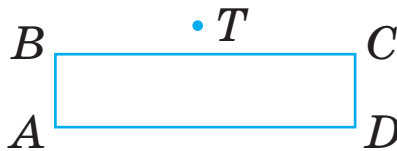
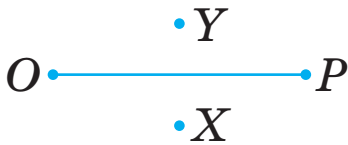
$78 - c$, якщо $c = 73$, $c = 45$.

49. Розглянь на форзаці таблицю і прочитай назви латинських букв, які в підручнику будуть уживатися найчастіше.

Числа, величини, геометричні фігури часто позначають буквами латинського алфавіту.

50. На малюнку зображено точки X , Y , T , відрізки OP і KM , прямокутник $ABCD$.

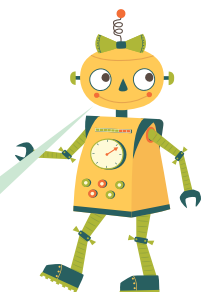

1) Запиши в зошит ширину і довжину прямокутника, скориставшись зразком.

2) Обчисли периметр прямокутника.

Периметр позначають латинською буквою P .

51. Знайди значення виразу $b + 8$, якщо $b = 30$, $b = 23$, $b = 17$.

52. Прочитай задачі. Визнач, у якій задачі потрібно знаходити суму, а в якій — різницю. Розв'яжи задачу на вибір.

1) На свято осені учні виготовили 13 композицій із квітів і 10 композицій з овочів. Скільки всього композицій виготовили діти?

2) На майданчику гуляло 18 дітей. Додому пішли 7 з них. Скільки дітей залишилося на майданчику?

53. $57 + 3$ $24 + 46$ $60 - 15$ $50 - 45$
 $67 + 13$ $78 + 22$ $100 - 55$ $90 - 89$

54. Обчисли. Порівняй значення виразів у кожному стовпчику. Зроби висновок.

$$23 - 7 - 4$$

$$45 - 20 - 5$$

$$23 - (7 - 4)$$

$$45 - (20 - 5)$$

Пригадай! Дужки вказують на порядок дій у виразі.

55. $34 - 12 - 6$ $34 - (12 - 6)$ $72 - 15 + 3$ $72 - (15 + 3)$

56. Розв'яжи задачу з двома запитаннями.

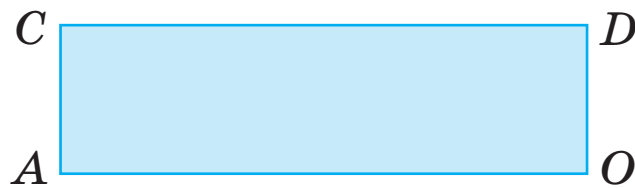
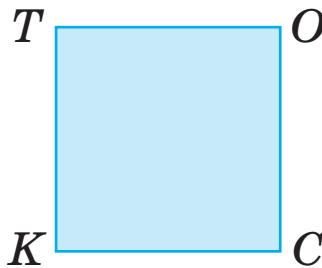
У саду посадили 15 вишень, а персиків — на 7 менше.

1) Скільки персиків посадили в саду?

2) Скільки всього вишень і персиків посадили в саду?

57. У класну бібліотеку учні принесли 15 журналів, а книжок — на 13 більше. Скільки всього журналів і книжок принесли учні в класну бібліотеку?

- 58.** Обчисли периметр квадрата $KTOC$ і прямокутника $ACDO$.

- 59.** $35 + 35$ $55 - 15 + 27$ $78 - 24 + 9$
 $80 - 27$ $55 - (15 + 27)$ $78 - (24 + 9)$

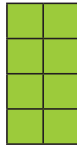
- 60.** У магазині було 40 пакетів вишневого соку, а персикового — на 7 пакетів менше. Скільки пакетів вишневого й персикового соку було в магазині?

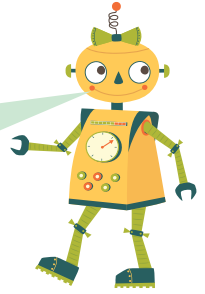
- 61.** Знайди суму однакових доданків.
 $22 + 22 + 22$ $17 + 17 + 17$ $28 + 28 + 28$
- 62.** Заміни кожну суму добутком.
 $3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3$ $15 + 15 + 15 + 15$
 $30 + 30 + 30$ $42 + 42$
- 63.** Прочитай вирази. Назви перший і другий множники в кожному виразі. Обчисли добутки.
 $3 \cdot 8$ $2 \cdot 5$ $3 \cdot 7$ $2 \cdot 9$
 $2 \cdot 2$ $3 \cdot 4$ $2 \cdot 8$ $9 \cdot 2$

64. Скільки квадратів містить кожний прямокутник?

 $2 \cdot 4 = 4 \cdot 2$

Пригадай переставний закон множення.

Від переставляння множників значення добутку не зміниться.

$$a \cdot b = b \cdot a$$

65. Спрости вирази й обчисли їх значення.

$3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 33$

$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 12$

66. $3 \cdot 9$ $3 \cdot 2 + 32$ $72 - 2 \cdot 6$ $2 \cdot 3 + 3 \cdot 2$
 $3 \cdot 6$ $2 \cdot 7 + 46$ $100 - 3 \cdot 3$ $2 \cdot 9 + 9 \cdot 2$

67. Купили 6 паковань круасанів, по 2 штуки в кожному. Скільки всього круасанів купили?

68. У магазин привезли 5 ящиків фініків, по 2 кг в кожному, і 7 кг ізюму. Скільки всього кілограмів фініків та ізюму привезли в магазин?

69. Прочитай задачу. Вибери вираз, який є розв'язанням цієї задачі.

Купили кавун масою 4 кг і 3 дині, по 2 кг кожна. Яка маса покупки?

$4 + 3 + 2$

$4 \cdot 3 + 2$

$4 + 2 \cdot 3$

70. На скільки сантиметрів відрізок BC довший, ніж відрізок AK ?

- **71.** Розглянь малюнок. Чи істинні висловлювання дітей?

 72. $2 \cdot 2$ $7 \cdot 2$ $3 \cdot 9$ $67 - 2 \cdot 9$
 $2 \cdot 5$ $2 \cdot 7$ $9 \cdot 3$ $39 + 3 \cdot 7$

- **73.** Молоко з бідона налили у дві трилітрові банки й одну дволітрову. Скільки літрів молока розлили?

- **74.** Збільш удвічі кожне з чисел.
3, 7, 9, 4, 6, 5.

75. $5 \cdot 3 - 10$ $2 + 3 \cdot 3$ $13 - 4 \cdot 2$
 $8 \cdot 2 + 44$ $(2 + 3) \cdot 3$ $(13 - 4) \cdot 2$

- 76.** Накресли відрізок BK , утричі довший, ніж відрізок AC .

A ——— C

- 77.** У шахи грало четверо дорослих, а дітей — утричі більше. Скільки всього дітей і дорослих грало в шахи?

78. У саду росте 37 яблунь і 29 груш. Поясни, що означають вирази $37 + 29$ і $37 - 29$. Сформулюй запитання до кожного виразу. Обчисли.

79. 1) Розв'яжи задачу.

У школі навчається 23 третьокласники, а четвертокласників — на 6 менше. Скільки учнів навчається в 4 класі?

2) Поясни, що означає вираз $23 + 17$. Сформулюй запитання до задачі, яку розв'язують за цим виразом.

80. Порівняй.

$$77 \text{ і } 7 + 7$$

$$2 \cdot 4 \text{ і } 24$$

$$3 \cdot 7 \text{ і } 7 \cdot 3$$

$$3 + 8 \text{ і } 3 \cdot 8$$

81. Назви кожне третє число від 3 до 45.

Кажі так: 6, 9, ...

82. $67 - 2 \cdot 8$

$$3 \cdot 9 + 39$$

$$3 + 2 \cdot 5$$

$$17 - 5 \cdot 3 + 17$$

83. У майстерні виготовили 2 столи, а стільців — утричі більше. Скільки столів і стільців виготовили в майстерні?

84. Обчисли частки. Перевір ділення за допомогою дії множення.

$$10 : 2$$

$$18 : 2$$

$$15 : 3$$

$$16 : 2$$

$$9 : 3$$

$$18 : 3$$

$$12 : 2$$

$$27 : 3$$

Кажі так: $10 : 2 = 5$, оскільки $5 \cdot 2 = 10$.

85. $12 : 2$

$$6 : 2$$

$$18 : 2 + 18$$

$$8 + 8 : 2$$

$$12 : 3$$

$$6 : 3$$

$$14 : 2 - 2$$

$$(8 + 8) : 2$$

86. Тато заплатив за три однакові морозива 21 грн. Яка ціна морозива?

87. Мама купила в магазині 6 груш і 3 яблука. Ці фрукти вона порівну поділила між трьома дітьми. Скільки фруктів отримала кожна дитина?

88. **Вибери вираз до кожної задачі.**

1) 18 кг винограду розклали в лотки, по 2 кг в кожний. Скільки таких лотків знадобилося?

2) 18 кг винограду розклали порівну у 2 ящики. Скільки кілограмів винограду поклали в кожний ящик?

$$18 \text{ кг} : 2$$

$$18 \text{ кг} : 2 \text{ кг}$$

89. Виконай ділення іменованих чисел. Поясни, яка відмінність між виразами та їх значеннями.

$$10 \text{ см} : 2$$

$$27 \text{ мм} : 3$$

$$9 \text{ дм} : 3$$

$$10 \text{ см} : 2 \text{ см}$$

$$27 \text{ мм} : 3 \text{ мм}$$

$$9 \text{ дм} : 3 \text{ дм}$$

90. Для виготовлення 3 однакових букетів використали 21 квітку. Скільки квіток в одному букеті?

$$15 \text{ л} : 3$$

$$24 - 24 : 3$$

$$18 - 12 : 2$$

$$15 \text{ л} : 3 \text{ л}$$

$$12 + 12 : 3$$

$$(18 - 12) : 2$$

92. Зменш утричі кожне із чисел: 15, 21, 9, 27, 24.

93. $47 - 14 : 2$ $92 + 24 : 3$ $63 - 6 : 3$ $(42 - 24) : 3$

94. Купили 4 кг помідорів, а огірків — удвічі менше. Скільки кілограмів огірків купили?

95. **Розв'яжи задачу, скориставшись коротким записом.**

В овочевій корзині лежить 5 буряків, 8 морквин, а цибулин — у 2 рази менше, ніж морквин. Скільки всього овочів лежить у корзині?

Б. — 5 шт.
 М. — 8 шт. ← } ?
 Ц. — ?, у 2 р. менше — }

96. Прочитай задачі. Визнач, які задачі розв'язуються відніманням, а які — діленням. Розв'яжи дві задачі на ділення.

1) Микита зібрав у парку 15 каштанів, а Настя — на 3 менше. Скільки каштанів збирала Настя?

2) Маса сома — 15 кг, а щуки — у 3 рази менша. Яка маса щуки?

3) Стрічку завдовжки 15 м розрізали на 3 рівні частини. Яка довжина однієї такої частини?

4) Від мотка мотузки, довжина якої становила 15 м, відрізали шматок завдовжки 3 м. Скільки метрів мотузки залишилося в мотку?

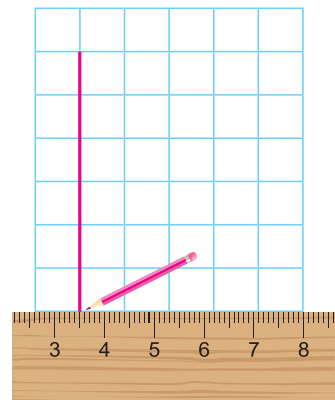
5) 15 л молока розлили у трилітрові банки. Скільки банок знадобилося?

97. Накресли відрізок AB , удвічі коротший, ніж відрізок CD .

98. 1) Поясни, як побудувати в зошиті прямий кут, скориставшись клітинками.

2) Побудуй прямокутник, довжина якого дорівнює 6 см, а ширина — утричі менша.

99. За лінійку Максим заплатив 12 грн, а за олівець — утричі менше. Яка вартість цієї покупки?

100. $27 \text{ дм} : 3 \text{ дм}$

$42 - 4 : 2$

$(70 - 52) : 2$

101. Зменш удвічі кожне із чисел.

6, 14, 12, 4, 10.

102. 1) Назви числа, пропущені в таблиці.

Множник			3			3	3
Множник	3	2		2	2		
Добуток	24	18	15	10	8	21	12

2) Як знайти невідомий множник?

103. Віднови рівності (заміни зірочки числами).

$2 \cdot * = 8$

$* \cdot 3 = 9$

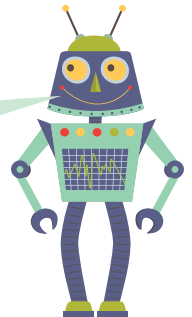
$* \cdot 2 = 14$

$3 \cdot * = 24$

104. Допоможи Квадрикові розгадати загадки хлопчиків.

1) Матвій задумав число, помножив його на 3 — і отримав у відповіді 27. Яке число задумав Матвій?

$\square \cdot 3 = 27$
 $2 \cdot \square = 16$

2) Улас помножив число 2 на задумане число — і отримав у відповіді 16. Яке число задумав Улас?

105. $24 : 3 : 2$

$2 \cdot 6 : 3$

$3 \cdot 4 : 2$

$18 : 3 \cdot 2$

$24 : 3 \cdot 2$

$2 \cdot (6 : 3)$

$(3 \cdot 4) : 2$

$18 : 2 \cdot 3$

$a \cdot 1 = a$ $a : 1 = a$

Пригадай правила множення і ділення на 1.

106. $3 \cdot 1$

$54 \cdot 1$

$35 \cdot 1 + 35$

$10 : 1 - 10 \cdot 1$

$8 : 1$

$90 : 1$

$(6 + 12) : 1$

$(24 - 24 : 3) : 1$

- 107.** Знайди значення виразу $c : 1 + 28$, якщо $c = 43$,
 $c = 67$, $c = 15$.
- 108.** Купили 2 пакети борошна, по 1 кг в кожному,
й 1 мішечок цукру масою 10 кг. Яка маса всієї
покупки?
- 109.** У їдальню привезли мішок картоплі масою 35 кг
і 6 сіток моркви, масою 3 кг кожна. Чого при-
везли більше — картоплі чи моркви? На скільки
кілограмів більше?
- 110.** Обчисли периметр кожного прямокутника. У яко-
го прямокутника периметр більший? На скільки
сантиметрів більший?

- 111.** Із тіста сформували 10 калачів, масою 1 кг кож-
ний, і залишилося ще 15 кг тіста на булочки.
Скільки кілограмів тіста було спочатку?

- 112.** $45 : 1$ $12 \cdot 1$ $7 \cdot (100 - 99)$ $24 : (12 : 3 : 4)$

- 113.** Порівняй вирази та їх значення в кожному стовп-
чику. Зроби висновки.

$30 \cdot 1$	$99 : 1$	$100 \cdot 1$	$1 \cdot 1$	$1 \cdot 20$
$30 : 1$	$99 \cdot 1$	$100 : 1$	$1 : 1$	$20 : 1$

- 114.** 1) Пригадай, як називають числа при діленні.
2) Назви числа, пропущені в таблиці.

Ділене	9	18	6	6	15	24	14
Дільник							
Частка	3	2	2	3	3	3	2

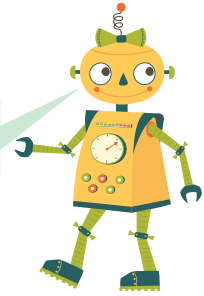
3) Як знайти невідомий дільник?

- 115.** Допоможи Лінеа розгадати загадки дівчаток.

1) Юстина задумала число, поділила на нього число 12 — і отримала у відповіді 6. Яке число задумала Юстина?

$$12 : \square = 6$$

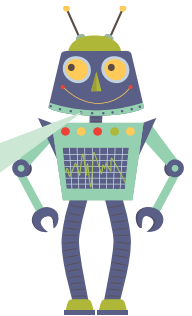
$$6 : \square = 2$$

2) Мар'яна поділила число 6 на задумане число — і отримала у відповіді 2. Яке число задумала Мар'яна?

- 116.** $3 \cdot 9 + 43$ $7 \cdot 2 + 7 \cdot 1$ $37 - 20 \cdot 1$
 $3 \cdot 7 + 37$ $24 : 4 - 4 : 1$ $(37 - 20) : 1$

Пригадай правило множення на 0, правило ділення числа 0.

$$a \cdot 0 = 0 \quad 0 : a = 0$$

Пам'ятай! **На нуль ділити не можна.**

- 117.** $37 + 0$ $0 : 40$ $20 - 2 \cdot 0$ $43 + 17 \cdot 0$
 $37 \cdot 0$ $0 \cdot 0$ $(20 - 2) \cdot 0$ $43 \cdot 0 + 17$

- 118.** Знайди значення виразу $78 - b \cdot 0$, якщо $b = 56$, $b = 90$, $b = 3$.

119. Прочитай задачі. Чим вони схожі й чим різняться?
Як різняться їх розв'язання?

1) Купили 2 ананаси, по 2 кг кожний, і 3 кошики ківі, по 1 кг в кожному. Яка маса цієї покупки?

2) Купили 2 ананаси, по 2 кг кожний, і 3 кошики ківі, по 1 кг в кожному. Чого купили більше — ананасів чи ківі? На скільки кілограмів більше?

120. Для виготовлення гірлянди використали 2 зв'язки жовтих повітряних кульок, по 6 кульок у кожній, і 3 зв'язки зелених повітряних кульок, по 8 кульок у кожній. Скільки всього кульок використали?

121. $0 \cdot 68$ $0 : 10$ $(37 - 37) : 8$ $45 + 0 - 45 \cdot 0$

122. Порівняй вирази та їх значення в кожному стовпчику. Зроби висновки.

$5 \cdot 0$

$73 \cdot 0$

$16 + 58 \cdot 0$

$43 \cdot 1 - 1$

$0 \cdot 5$

$0 \cdot 73$

$(16 + 58) \cdot 0$

$43 \cdot (1 - 1)$

123. 1) Назви числа, пропущені в таблиці.

Ділене							
Дільник	7	3	6	3	2	3	2
Частка	3	8	2	9	4	5	7

2) Як знайти невідоме ділене?

124. Віднови рівності (заміни зірочки числами).

$* : 7 = 3$

$* : 2 = 9$

$* : 1 = 5$

$* : 4 = 0$

125. Усі квітки розділили на букети, по 3 квітки в кожному, і отримали 7 таких букетів. Скільки квіток використали?

126. Для приготування однієї порції фруктового салату потрібно 2 персики. Після приготування шести таких порцій залишилося ще 3 персики. Скільки персиків було спочатку?

127. Знайди значення виразу $50 - c \cdot 3$, якщо $c = 5$, $c = 9$, $c = 8$.

128. Запиши вирази й обчисли їх значення.

- До числа 56 додати добуток чисел 8 і 0.
- Знайти частку числа 24 й різниці чисел 5 і 2.
- Добуток чисел 3 і 4 зменшити вдвічі.
- Частку чисел 15 і 3 збільшити вдвічі.

129. Задумане число Микита поділив на 3 й отримав 7. Яке число задумав Микита?

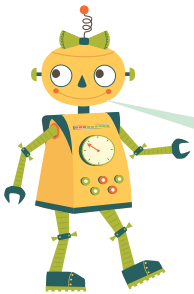
130. Знайди значення виразу $a \cdot 5 + 35$, якщо $a = 0$, $a = 1$, $a = 2$.

131. Виконай дії з іменованими числами.

72 л – 13 л 47 м – 39 м 9 мм : 3 10 грн : 2

55 л + 45 л 60 дм – 45 дм 4 м : 2 м 8 грн : 2 грн

Пригадай правило ділення рівних чисел.

$$a : a = 1$$

132. 3 : 3
7 : 7

30 : 30
50 : 50

(43 – 33) : 10
99 + 100 : 100

133. 9 м : 3 м
9 м : 9

6 грн : 2 грн
6 грн : 2

10 ц : 10 ц
10 ц : 10

134. Порівняй.

5 і 5 : 1 7 + 1 і 7 : 1 8 + 8 і 8 : 8 10 : 10 і 20 : 20

135. 1) Розв'яжи задачу.

У зоопарку 5 ц соковитих кормів роздали порівну п'яти слонам. Скільки центнерів кормів отримав кожний слон?

2) Склади подібну задачу про годівлю домашніх тварин.

136. У ящику було 40 рибин. Кожному із семи морських котиків роздали по 3 рибини. Скільки рибин залишилось у ящику?

137. Знайди значення виразу $50 + c : 3$, якщо $c = 12$, $c = 3$, $c = 21$.

138. $7\text{ м} + 1\text{ м}$ $7\text{ м} : 1\text{ м}$ $24\text{ грн} : 24\text{ грн}$ $100\text{ грн} \cdot 1$

139. 24 зошити роздали 24 учням. Скільки зошитів отримав кожний учень?

140. Виміряй довжину кожного відрізка. На скільки сантиметрів відрізок AB довший, ніж відрізок CD ? У скільки разів відрізок AB довший, ніж відрізок CD ?

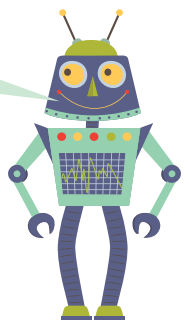
A B C D

141. Виміряй довжину кожного відрізка. На скільки сантиметрів відрізок AC довший, ніж відрізок KT ? У скільки разів відрізок AC довший, ніж відрізок KT ?

A C K T

Пригадай співвідношення між одиницями довжини.

$1\text{ см} = 10\text{ мм}$ $1\text{ дм} = 10\text{ см}$ $1\text{ м} = 10\text{ дм}$
 $1\text{ дм} = 100\text{ мм}$ $1\text{ м} = 100\text{ см}$

142. Запиши в сантиметрах кожен довжину.

6 дм	2 дм	7 дм 4 см	60 мм
3 дм	5 дм	9 дм 9 см	40 мм

143. Запиши в міліметрах кожен довжину.

1 см	3 см 8 мм	9 см 6 мм
9 см	3 см 4 мм	5 см 5 мм
10 см	3 см 1 мм	7 см 3 мм

144. У саду росте 9 кущів рожевих півоній і 3 кущі білих. У скільки разів більше кущів рожевих півоній, ніж білих, росте в саду?

145. Серед третьокласників секцію волейболу відвідують 6 хлопчиків і 6 дівчаток, а лижну секцію — 3 хлопчики. У скільки разів більше третьокласників відвідують волейбольну секцію, ніж лижну?

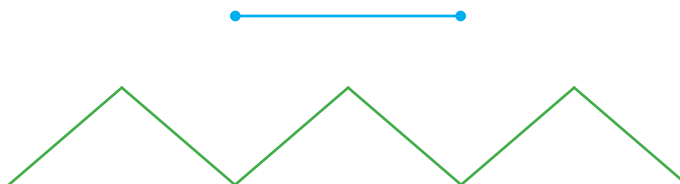
146. Запиши вирази й обчисли їх значення.

- Від суми чисел 35 і 7 відняти число 23.
- Різницю чисел 40 і 32 збільшити втричі.
- Частку чисел 12 і 2 помножити на 0.

147. $27 : 3 \cdot 0$	$8 \cdot 3 - 20$	$8 \cdot (44 - 44)$
$3 + 0 : 7$	$41 - 9 \cdot 3$	$0 : (100 - 35)$

148. У скільки разів відрізок коротший, ніж ламана?

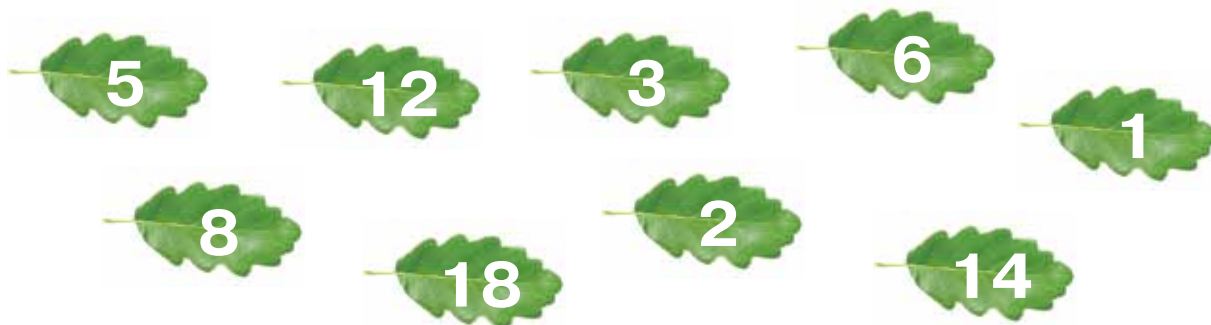
149. $8 : 2 : 1$	$27 : 3 : 3$	$0 \cdot 30 \cdot 4$	$0 : (78 - 19)$
-------------------------	--------------	----------------------	-----------------

ТАБЛИЧНЕ МНОЖЕННЯ І ДІЛЕННЯ

150. Обчисли добутки.

$$2 \cdot 7 \quad 7 \cdot 1 \quad (56 - 49) \cdot 0 \quad 2 \cdot 3 \cdot 2 \quad 0 \cdot 10 \cdot 10$$

151. Прочитай числа, записані на листках. Запиши числа, які є результатами множення числа 2.

152. 1) Запиши числа 8, 2, 6, 10, 4 в порядку збільшення.

2) Установи закономірність і продовж цей ряд чисел ще п'ятьма числами.

3) Перевір, чи діляться записані числа на 2.

Числа, які діляться на 2, називають **парними**.
Числа, які не діляться на 2, називають **непарними**.

Числа, які закінчуються цифрами 0, 2, 4, 6, 8, є парними. 46, 90, 24, 100 — парні числа.

153. Серед чисел 8, 7, 18, 1, 5, 2, 0, 11, 19 визнач непарні й запиши їх.

154. Випиши спочатку всі парні числа, а потім — усі непарні.

14, 23, 87, 78, 30, 99, 88, 36, 40, 75.

155. $24 - 16 : 2$ $(35 - 29) : 2$ $2 \cdot (40 - 35)$
 $(24 - 16) : 2$ $(35 - 29) \cdot 2$ $(40 - 35) \cdot 2$

156. Порівняй.

$2 \cdot 6 \text{ і } 6 \cdot 2$

$2 \cdot 9 \text{ і } 2 \cdot 8$

$7 \cdot 2 + 0 \text{ і } 7 \cdot 2 \cdot 0$

$2 : 1 \text{ і } 2 \cdot 1$

$20 \cdot 1 \text{ і } 20 + 1$

$2 \cdot 4 \cdot 3 \text{ і } 24 : 3$

157. Розв'яжи задачу, скориставшись коротким записом.

У секції боксу займається 12 дітей, у секції шахів — удвічі менше, а в секції плавання — на 15 дітей більше, ніж у секції шахів. Скільки всього дітей займається в секціях шахів і плавання?

Б. — 12 д.

Ш. — ?, удвічі менше

Пл. — ?, на 15 д. більше

158. На складі зберігається 5 мультиварок, кавоварок — удвічі більше, ніж мультиварок, а чайників — на 10 більше, ніж кавоварок. Скільки всього кавоварок і чайників зберігається на складі?

159. Порівняй.

$0 : 2 \text{ і } 0 \cdot 2$

$7 \cdot 2 \text{ і } 7 + 2$

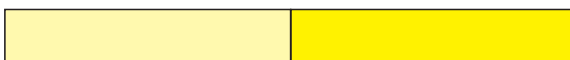
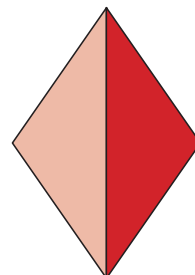
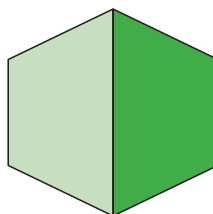
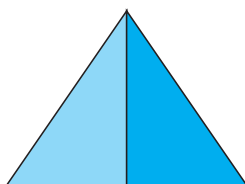
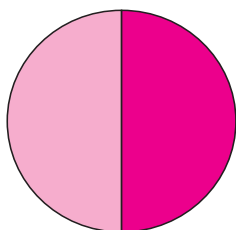
$2 + 2 \text{ і } 2 \cdot 2$

160. Діти зліпили із пластиліну 2 корови, 4 коней, а гусей — удвічі більше, ніж корів і коней разом. Скільки гусей зліпили діти?

161. Покажи половину кожної фігури.

162. Розглянь малюнок. Опиши, що відбулося.

ціле яблуко

дві половини
яблука

половина
яблука

половина
яблука

1

$\frac{2}{2}$

$\frac{1}{2}$

$\frac{1}{2}$

У математиці половину позначають так: $\frac{1}{2}$.
Читаємо: **одна друга**.

163. Прочитай пояснення.

Щоб знайти половину числа, потрібно поділити його на 2.

$\frac{1}{2}$ числа 10 — це $10 : 2 = 5$

$\frac{1}{2}$ числа 18 — це $18 : 2 = 9$

164. Знайди $\frac{1}{2}$ числа: 2, 6, 16, 8.

165. На святкування іменин купили торт. За обідом половину торта з'їли. Яка частина торта залишилася?

166. У корзині було 5 жовтих і 9 червоних помідорів. Половину помідорів використали для приготування салату. Скільки помідорів залишилося?

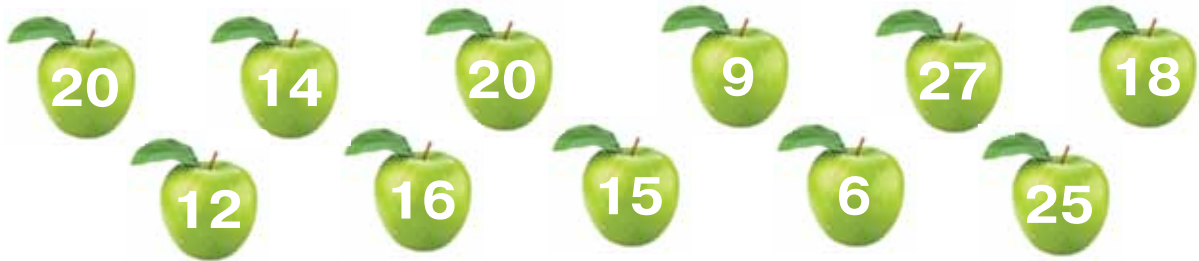
167. Купили 12 морквин, а капустин — удвічі менше. Половину капусти використали на заквашування. Скільки капустин залишилося?

 168. Знайди $\frac{1}{2}$ числа: 4, 12, 14, 10.

 169. У секції легкої атлетики займається 16 дітей. Половина з них займається бігом, а решта — стрибками в довжину. Скільки дітей займається стрибками в довжину?

170. Прочитай числа, записані на яблуках. Запиши числа, які є результатом множення числа 3.

171. $3 \cdot 7$ $18 : 3$ $15 : (6 : 2)$ $91 + 3 \cdot 3$
 $4 \cdot 3$ $27 : 3$ $12 : (9 : 3)$ $91 - 3 : 3$

172. Назви пропущені доданки.

$$3 + 3 + 3 + 3 + \square = 18 \quad 3 + 3 + 3 + 3 + \square = 24$$

$$3 + 3 + 3 + 3 + \square = 21 \quad 3 + 3 + 3 + 3 + \square = 27$$

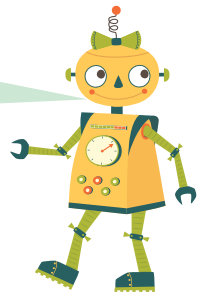
173. Смужку поділили на три рівні частини й розфарбували олівцями різних кольорів.

$$\frac{1}{3}$$
$$\frac{1}{3}$$
$$\frac{1}{3}$$

1) Яка частина смужки зафарбована олівцем зеленого кольору?

2) Яка частина смужки зафарбована олівцем блакитного кольору?

Третина або $\frac{1}{3}$.

3) Яка довжина всієї смужки?

4) Яка довжина червоної частини смужки?

174. У пеналі є 12 олівців. Третина з них — прості. Скільки простих олівців є в пеналі?

175. На таці лежить 15 тістечок. Третина з них — лимонні, а решта — шоколадні. Скільки шоколадних тістечок лежить на таці?

176. Запиши вирази й обчисли їх значення.

- Частку чисел 24 і 3 зменшити вдвічі.
- Добуток чисел 8 і 2 збільшити на 44.
- Різницю чисел 100 і 95 збільшити на 18.
- До різниці чисел 34 і 4 додати добуток чисел 2 і 7.

177. Знайди значення виразу $12 : b + b$, якщо $b = 3$, $b = 4$, $b = 2$.

 178. Знайди $\frac{1}{3}$ числа: 12, 24, 15, 9.

 179. У папці було 15 аркушів кольорового паперу. На уроці використали $\frac{1}{3}$ всього паперу. Скільки аркушів паперу залишилося?

180. Заміни додавання множенням та обчисли значення виразів.

$$3 + 3 + 3 + 3 + 3$$

$$4 + 4 + 4 + 44$$

$$3 + 3 + 3 + 3$$

$$4 + 4 + 5$$

181. 1) Пригадай, як утворюються таблиці множення і ділення.

$4 + 4 = 8$

$4 + 4 + 4 = 12$

$4 + 4 + 4 + 4 = 16$

$4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 20$

$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 24$

$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 28$

$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 32$

$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 36$

$4 \cdot 2 = 8$

$4 \cdot 3 = 12$

$4 \cdot 4 = 16$

$4 \cdot 5 = 20$

$4 \cdot 6 = 24$

$4 \cdot 7 = 28$

$4 \cdot 8 = 32$

$4 \cdot 9 = 36$

$8 : 4 = 2$

$12 : 4 = 3$

$16 : 4 = 4$

$20 : 4 = 5$

$24 : 4 = 6$

$28 : 4 = 7$

$32 : 4 = 8$

$36 : 4 = 9$

2) Спираючись на переставний закон множення, поміняємо місцями множники в кожному добутку. Скориставшись взаємозв'язком дій множення і ділення, запишемо відповідні випадки ділення.

$2 \cdot 4 = 8$

$8 : 2 = 4$

$3 \cdot 4 = 12$

$12 : 3 = 4$

$4 \cdot 4 = 16$

$16 : 4 = 4$

$5 \cdot 4 = 20$

$20 : 5 = 4$

$6 \cdot 4 = 24$

$24 : 6 = 4$

$7 \cdot 4 = 28$

$28 : 7 = 4$

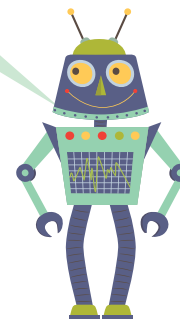
$8 \cdot 4 = 32$

$32 : 8 = 4$

$9 \cdot 4 = 36$

$36 : 9 = 4$

Усі таблиці множення і ділення потрібно запам'ятати.

182. $4 \cdot 9$ $4 \cdot 6 + 46$ $36 : 4 : 3$ $48 - 24 : 4$

$7 \cdot 4$ $32 - 32 : 4$ $16 : 4 \cdot 5$ $(48 - 24) : 4$

183. Віднови рівності (заміни зірочки числами).

$4 \cdot * = 16$

$6 \cdot * = 24$

$20 : * = 5$

$12 : * = 3$

184. Запиши вирази й обчисли їх значення.

- Добуток чисел 7 і 4 зменшити на 20.

- Суму чисел 6 і 3 збільшити в 4 рази.
- Від добутку чисел 8 і 4 відняти частку цих чисел.

185. Дідусь виготовив 12 свистків і подарував їх порівну чотирьом онукам. Скільки свистків одержав кожний онук?

186. Купили 40 кущів полуниці. До обіду посадили 4 ряди полуниці, по 8 кущів у кожному. Скільки кущів полуниці залишилося посадити?

187. Знайди значення виразу $8 : b + 8 \cdot b$, якщо $b = 4$, $b = 2$.

188. 18 червоних і 14 зелених чашок розставили порівну на 4 столи. Скільки чашок поставили на один стіл?

189. Продовж ряд чисел ще чотирма числами.

4, 8, 12, 16, 20...

190. Спрости вирази й обчисли їх значення.

$7 + 7 + 7 + 7 + 47$ $9 + 9 + 9 + 39$ $5 + 5 + 5 + 5 + 15$

191. Віднови рівності (заміни зірочки числами).

$5 \cdot * = 20$ $28 : * = 7$ $14 : * = 7$ $21 : * = 7$

192. Прочитай вирази. Яку дію виконують останньою в кожному виразі? Як називають ці вирази?

$78 + 4 \cdot 5$ $32 : 4 + 32$ $9 \cdot 4 + 3 \cdot 8$ $8 : 4 + 8 \cdot 4$

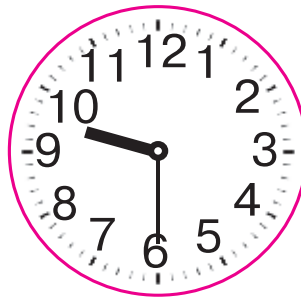
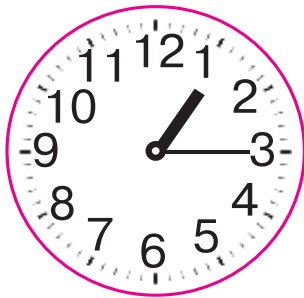
193. $32 : 4 : 4$ $24 : 4 : 2$ $2 \cdot 6 : 4$ $16 \cdot 1 : 4$ $8 + 24 : 4$

194. Знайди значення виразу $4 \cdot c - c : 4$, якщо $c = 8$, $c = 4$, $c = 0$.

195. У кафе стоїть 8 столів. Біля кожного стола стоїть по 4 стільці. Скільки стільців стоїть біля столів?

196. У кафе привезли фісташкове, малинове, шоколадне та лимонне морозиво, по 4 кг кожного. За вихідний день продали 13 кг морозива. Скільки кілограмів морозива залишилось у кафе?

197. Котру годину показує кожний годинник? Котру годину покаже кожний годинник через 15 хв?

198. $64 + 4 \cdot 9$
 $100 - 8 \cdot 4$

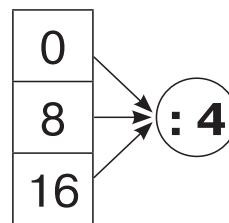
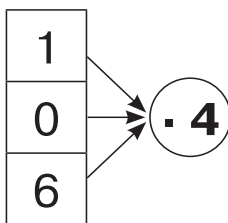
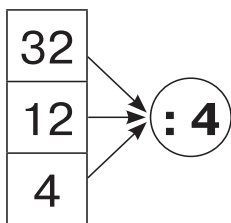
$0 \cdot (56 + 33) : 4$
 $36 : (2 \cdot 2) : 3$

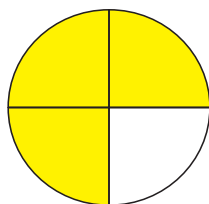
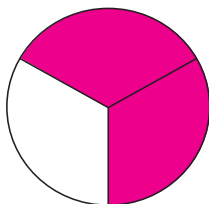
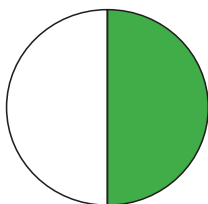
199. 13 пиріжків з м'ясом, 14 пиріжків із капустою і 9 пиріжків із грибами розклали порівну на 4 тарілки. Скільки пиріжків поклали на кожну тарілку?

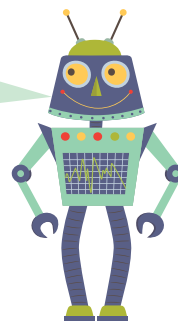
200. Запиши вирази за схемами й обчисли їх значення.

201. Яка частина кожного круга не зафарбована?

$\frac{1}{4}$ — четвертина,
або чверть.

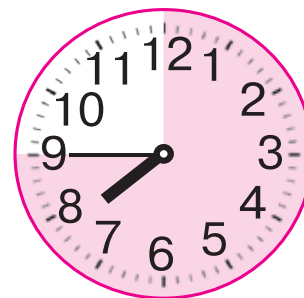
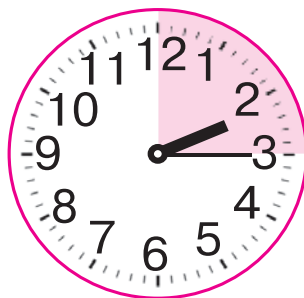
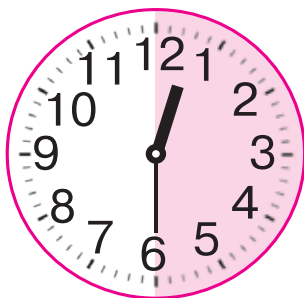
202. Знайди $\frac{1}{4}$ числа: 36, 8, 24, 28.

203. В автобусі їхало 32 пасажери, чверть із них — діти. Скільки дітей їхало в автобусі?

204. Довжина класної кімнати — 12 м. Знайди ширину і висоту кімнати, якщо ширина становить $\frac{1}{2}$ довжини, а висота — $\frac{1}{4}$ довжини.

 205. Поміркуй і скажи, де вживають у мовленні слово «четвертина», або «чверть».

 206. 1) Назви час, який показує кожний годинник.

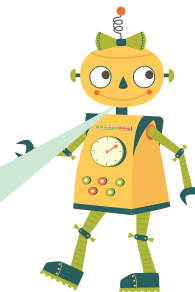
2) По-іншому це можна сказати так:

12 год 30 хв — *половина на першу або пів на першу;*

2 год 15 хв — *чверть на третю;*

7 год 45 хв — *за чверть восьма.*

Зверни увагу на те, як правильно вживають у мовленні частини одиниць часу.

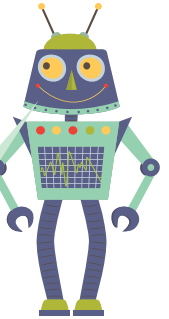
3) Поміркуй і скажи, чому у висловлюваннях про час вживають слова «половина», «чверть».

207. Запиши час у годинах і хвилинах.

Половина на сьому, за чверть десята, за половину дванадцята, чверть на п'яту, пів на другу.

208. 1) Скільки місяців триває рік?

2) Знайди, скільки місяців у четвертій частині року.

Запам'ятай: четверта частина року (три місяці) — це **квартал**. Рік містить 4 квартали.

209. У другому кварталі будівельники здали 4 будинки, а в третьому — удвічі більше. Скільки всього будинків здали будівельники в другому та третьому кварталах?

 210. Знайди $\frac{1}{2}$ від $\frac{1}{4}$ числа 24; числа 32.

 211. Знайди $\frac{1}{4}$ числа: 16, 24, 4, 28.

 212. Купили 5 саджанців груш і 7 саджанців яблунь. Посадили $\frac{1}{4}$ всіх куплених саджанців. Скільки саджанців залишилося посадити?

213. Спрости вирази й обчисли їх значення.

$$5 + 5 + 5 + 55$$

$$5 + 5 + 5 + 5 + 45$$

$$5 + 5 + 50$$

214. Обчисли добутки. Склади рівності за зразком.

$$1 \cdot 5$$

$$7 \cdot 3$$

$$3 \cdot 5$$

$$4 \cdot 4$$

$$5 \cdot 2$$

Зразок. $1 \cdot 5 = 5$

$$5 : 5 = 1$$

$$5 : 1 = 5$$

215. Скільки однакових шматочків у шоколадці?

Шоколадку порівну поділили між трьома дітьми. Скільки шматочків шоколаду отримала кожна дитина?

216. Поясни:

1) як утворено таблиці множення числа 5 і ділення на число 5;

$5 + 5 = 10$

$5 + 5 + 5 = 15$

$5 + 5 + 5 + 5 = 20$

$5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 25$

$5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 30$

$5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 35$

$5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 40$

$5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 45$

$5 \cdot 2 = 10$

$5 \cdot 3 = 15$

$5 \cdot 4 = 20$

$5 \cdot 5 = 25$

$5 \cdot 6 = 30$

$5 \cdot 7 = 35$

$5 \cdot 8 = 40$

$5 \cdot 9 = 45$

$10 : 5 = 2$

$15 : 5 = 3$

$20 : 5 = 4$

$25 : 5 = 5$

$30 : 5 = 6$

$35 : 5 = 7$

$40 : 5 = 8$

$45 : 5 = 9$

2) на основі якого закону множення складено таблицю множення на 5;

3) за якою властивістю укладено таблицю ділення.

$2 \cdot 5 = 10$

$10 : 2 = 5$

$3 \cdot 5 = 15$

$15 : 3 = 5$

$4 \cdot 5 = 20$

$20 : 4 = 5$

$5 \cdot 5 = 25$

$25 : 5 = 5$

$6 \cdot 5 = 30$

$30 : 6 = 5$

$7 \cdot 5 = 35$

$35 : 7 = 5$

$8 \cdot 5 = 40$

$40 : 8 = 5$

$9 \cdot 5 = 45$

$45 : 9 = 5$

$10 \cdot 5 = 50$

$50 : 10 = 5$

217. Збільш у 5 разів кожне число.

5, 9, 2, 6, 8, 3.

218. 1) Прочитай частини:

$\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{9}$.

2) Що значить п'ята частина числа?

3) Що значить дев'ята частина числа?

4) Знайди $\frac{1}{5}$ кожного числа:

45, 15, 10, 5, 30, 25.

219. У скільки разів більше:

- 20 грн, ніж 5 грн;
- 30 л, ніж 5 л;
- 10 м, ніж 5 м;
- 35 кг, ніж 5 кг?

220. $25 \text{ см} : 5$ $15 \text{ грн} : 5$ $40 \text{ л} : 5$
 $25 \text{ см} : 5 \text{ см}$ $15 \text{ грн} : 5 \text{ грн}$ $40 \text{ л} : 5 \text{ л}$

221. В автобусі їхало 25 пасажирів. П'яту частину з них становили школярі. Скільки школярів їхало в автобусі?

222. У магазині було 16 дорожніх велосипедів, дитячих — на 9 більше, ніж дорожніх, а спортивних — у п'ять разів менше, ніж дитячих. Скільки спортивних велосипедів було в магазині?

223. У ящику лежало 35 цитрусових фруктів. П'яту частину цих фруктів становили лимони, а решту — мандарини. Скільки мандаринів лежало в ящику?

224. Порівняй.

$5 \text{ і } 20 : 5$

$35 : 5 \text{ і } 40 : 5$

$24 : 4 \text{ і } 24 : 3$

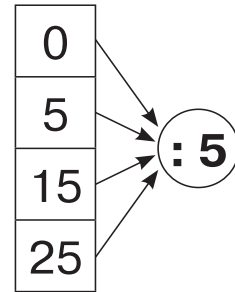
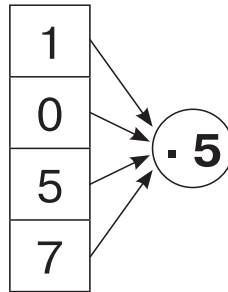
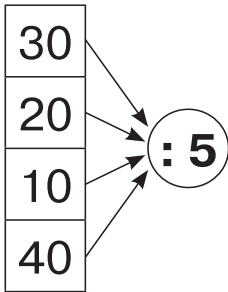
$5 : 1 \text{ і } 5 \cdot 1$

$5 \cdot 6 \text{ і } 6 \cdot 4$

$3 \cdot 8 \text{ і } 4 \cdot 6$

225. Запиши вирази за схемами й обчисли їх значення.

226. $47 - 5 \cdot 9$

$5 \cdot 3 + 84$

$56 + 35 : 5$

$30 - 25 : 5$

$64 - 6 \cdot 5$

$8 \cdot 5 + 60$

$33 - 40 : 5$

$(30 - 25) \cdot 5$

227. Довжина ігрової кімнати — 15 м. Знайди ширину і висоту кімнати, якщо ширина становить $\frac{1}{3}$ довжини, а висота — $\frac{1}{5}$ довжини.

228. 1) Зараз — друга половина доби.

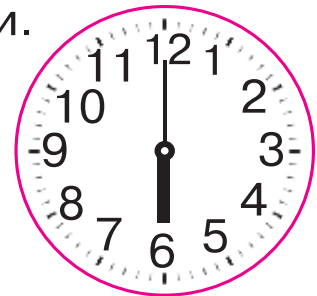
Котру годину показує годинник?

2) Котра година була 3 год тому?

8 год тому? 10 год тому?

3) Котра година буде через 4 год, через 2 год?

А через 12 год?

229. Назви час кількома різними способами.

13 год 15 хв

10 год 30 хв

11 год 45 хв

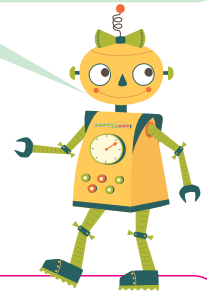
15 год

12 год 15 хв

Зразок. 13 год 15 хв, чверть на чотирнадцяту, чверть на другу.

230. У третьокласниці Марини уроки розпочались о 8 год й тривали до другої години дня. Скажи по-іншому, о котрій годині закінчилися уроки в Марини. Скільки годин тривали заняття в школі?

Це задача на визначення тривалості події.

Щоб визначити тривалість події, треба від часу закінчення події відняти час початку події.

$$14 \text{ год} - 8 \text{ год} = \square$$

231. Під час автомобільної поїздки до Львова сім'я виїхала з Києва о 7 год ранку і прибула до Львова о 3 год дня. Скільки часу тривала поїздка?

232. Екскурсійна поїздка вихідного дня з Вінниці до Умані розпочалась о 8 год ранку й завершилась о 17 год. Якою була тривалість поїздки?

233. $5 \cdot (20 : 4)$ $40 : 5 : 4$ $24 : 4 \cdot 5$ $(18 + 17) : 5$

234. Які з поданих чисел є результатами множення числа 5?

30, 24, 5, 6, 10, 35, 44, 25.

235. Які з поданих чисел діляться на 5? Запиши.
20, 40, 15, 12, 25, 9, 33, 45.

Запам'ятай! На 5 діляться числа, які закінчуються цифрою 5 або цифрою 0.

236. $5 \cdot 9$ $0 \cdot 5$ $45 : 5$ $45 - 45 : 5$ $8 \cdot 5 - 8 \cdot 3$
 $9 \cdot 5$ $5 \cdot 1$ $30 : 5$ $(45 - 45) : 5$ $8 \cdot 4 + 8 : 4$

237. Порівняй.

$5 \cdot 5$ і $5 \cdot 6$ $5 + 1$ і $5 \cdot 1$ $20 : 5$ і $20 : 4$

238. 1) Віднови рівності (заміни зірочки числами).

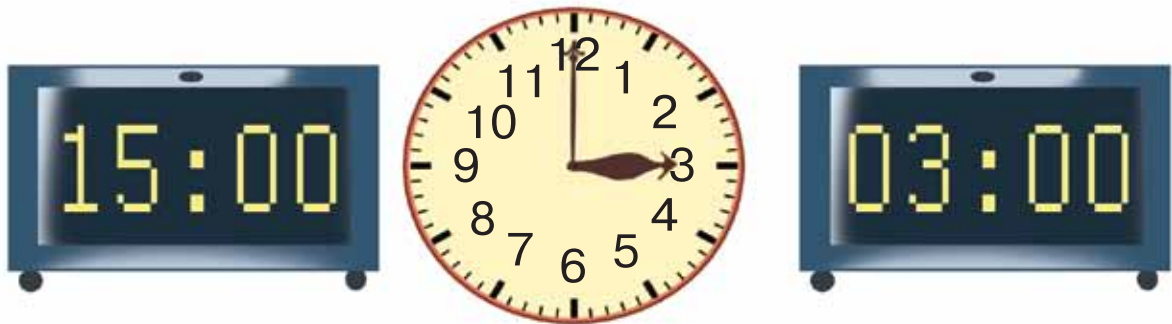
$35 : * = 5$ $4 \cdot * = 20$ $5 \cdot 8 = * \cdot 5$ $1 \cdot 5 = * \cdot 1$

2) Чи буде істинною рівність $35 : * = 5$, якщо в неї замість зірочки поставити число 5? число 9?

239. Знайди спочатку значення кожного числового виразу, а потім — кожного буквеного виразу.

$30 \cdot 1 \cdot 0$ $20 : c + c$, якщо $c = 4$ $45 + 25 : 5$
 $47 + 30 : 5$ $74 - b \cdot 5$, якщо $b = 0$ $4 \cdot 1 \cdot 5$

240. Порівняй час, який показують різні годинники. Як прочитати післяобідній час, який показує годинник зі стрілками?

241. Надійка з друзями пішла в театр на виставу, що розпочиналася о першій годині дня. Закінчилася вистава о 15 год. Скільки годин тривала вистава?

 242. У сонячний недільний день о пів на дванадцяту Максим із друзями пішов кататися на роликах. Додому хлопчик повернувся о третій годині дня. Скільки часу Максим катався на роликах?

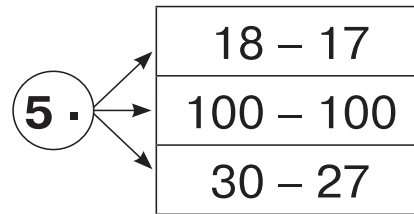
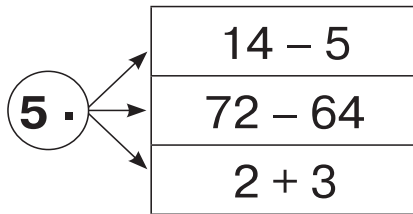
243. Знайди значення виразу $40 - 8 \cdot c$, якщо $c = 4$, $c = 1$, $c = 2$, $c = 0$, $c = 5$.

244. Туристична група розпочала сходження на гору о 7 год ранку й піднялася на вершину о 1 год дня. Скільки годин тривало сходження на вершину?

245. Запиши добутки за схемами й обчисли їх значення.

246. 1) Прочитай записи.

$$56 + 14 = 70$$

$$(72 - 57) : 3$$

$$29 > 22$$

$$8 + b = 10$$

$$75 + c$$

$$a \cdot b = b \cdot a$$

$$24 : 4 > 5$$

$$30 : 5$$

$$c < 6 \cdot 8$$

2) Запиши в перший стовпчик вирази, у другий — рівності, у третій — нерівності.

247. Поясни, як міркували в кожному випадку, коли знаходили невідомий множник.

$$2 \cdot \bigcirc = 10$$

$$4 \cdot \triangle = 20$$

$$10 = 2 \cdot 5$$

$$\triangle = 20 : 4$$

$$2 \cdot 5 = 10$$

$$\triangle = 5$$

$$\hline 4 \cdot 5 = 20$$

248. Чим різняться рівності:

$$34 + 17 = 51 \text{ і } 34 + a = 51?$$

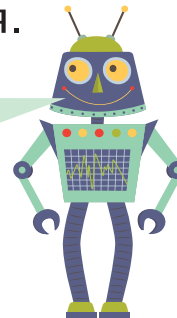
Рівність, яка містить невідоме число, називається **рівнянням**.

Щоб розв'язати рівняння, треба знайти таке значення невідомого, за якого рівність буде істинною. Знайдене число називають **розв'язком рівняння**.

249. Розглянь записи та прочитай пояснення.

$$\begin{aligned} 34 + a &= 51 \\ a &= 51 - 34 \\ a &= 17 \\ \hline 34 + 17 &= 51 \\ 51 &= 51 \end{aligned}$$

Зверни увагу!
Розв'язання рівняння записують у стовпчик.

Міркую так: у цьому рівнянні невідомий другий доданок, позначений буквою a . Щоб знайти невідомий доданок, треба від суми відняти відомий доданок. Записую в другому рядку $a = 51 - 34$. Обчислюю цю різницю і в третьому рядку записую результат $a = 17$. Це розв'язок рівняння. Його можна підкреслити. Роблю перевірку й записую в наступних рядках $34 + 17 = 51$, $51 = 51$. Рівняння розв'язане правильно.

250. Розглянь записи й поясни, як розв'язували кожне рівняння.

$2 \cdot x = 12$	$2 + c = 10$	$b - 5 = 5$
$x = 12 : 2$	$c = 10 - 2$	$b = 5 + 5$
$x = 6$	$c = 8$	$b = 10$
$\hline 2 \cdot 6 = 12$	$\hline 2 + 8 = 10$	$\hline 10 - 5 = 5$
$12 = 12$	$10 = 10$	$5 = 5$

251. Розв'яжи рівняння.

$$x \cdot 5 = 30 \qquad c \cdot 3 = 24 \qquad a - 30 = 70$$

252. Виконай дії з іменованими числами.

$$\begin{array}{llll} 24 \text{ год} - 16 \text{ год} & 3 \text{ л} \cdot 7 & 10 \text{ л} : 2 & 16 \text{ ц} : 4 \\ 25 \text{ хв} + 25 \text{ хв} & 7 \text{ см} \cdot 5 & 30 \text{ л} : 5 \text{ л} & 20 \text{ кг} : 5 \text{ кг} \end{array}$$

 253. Ліда пів години виконувала домашнє завдання з математики і чверть години вчила вірш. Скільки всього часу Ліда виконувала завдання з математики і вчила вірш?

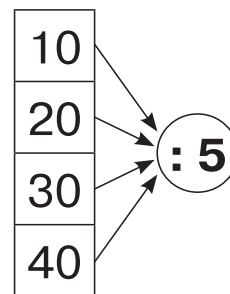
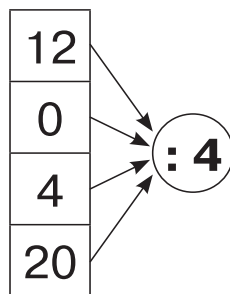
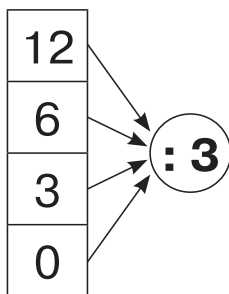
 254. Туристи 5 год їхали потягом і 2 год — автобусом. Скільки годин туристи були в дорозі?

 255. Розв'яжи рівняння.

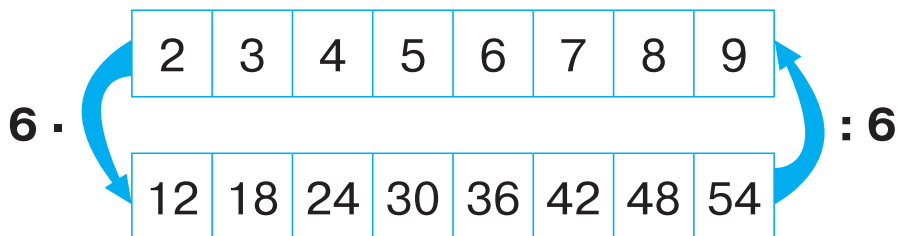
$$25 + x = 30 \qquad c \cdot 3 = 12 \qquad 5 \cdot a = 25$$

256. Запиши вирази за схемами й обчисли їх значення.

257. Склади добутки із множитком 6 і частки з дільником 6, скориставшись схемою. Запиши їх у два стовпчики.

258. $6 \cdot 6$ $6 \cdot 9$ $6 \cdot 7$ $48 : 6$ $54 : 6$
 $6 \cdot 3$ $9 \cdot 6$ $7 \cdot 6$ $30 : 6$ $42 : 6$

259. Розв'яжи рівняння.

$$x : 6 = 5$$

$$24 : a = 6$$

$$6 \cdot c = 18$$

260. Перевір розв'язання рівнянь.

$$15 + x = 20$$

$$1 \cdot a = 8$$

$$c \cdot 2 = 8$$

$$x = 20 - 15$$

$$a = 8 : 1$$

$$c = 2 \cdot 8$$

$$x = 5$$

$$a = 8$$

$$c = 16$$

$$\underline{5 + 5 = 20}$$

$$\underline{1 \cdot 8 = 8}$$

$$\underline{16 : 2 = 8}$$

261. Знайди значення виразу $n + n : 6$, якщо $n = 12$, $n = 6$, $n = 30$, $n = 0$.

262. У скільки разів менше:

- число 6, ніж число 30;
- число 5, ніж число 25;
- 1 грн, ніж 10 грн;
- 6 м, ніж 48 м?

263. Купили 25 бубликів, а тістечок — на 20 менше. У скільки разів більше купили бубликів, ніж тістечок?

264. Розв'яжи рівняння.

$$12 : b = 6$$

$$6 \cdot a = 0$$

$$6 \cdot c = 42$$

265. На обід спекли 20 пампушок, а калачів — на 15 менше. У скільки разів менше спекли калачів, ніж пампушок?

266. Збільш у 6 разів кожне число.

4, 6, 2, 5, 1, 3, 0, 7.

267. Знайди шосту частину кожного числа.

54, 42, 24, 18, 30.

268. Розв'яжи рівняння.

$$4 + a = 8$$

$$c \cdot 4 = 8$$

$$x : 8 = 4$$

269. Склади три задачі за поданою умовою і різними запитаннями.

Зошити лежать у трьох червоних папках, по 8 зошитів у кожній, і у двох зелених папках, по 4 зошити в кожній.

1) Скільки всього зошитів у цих папках?

2) У яких папках зошитів більше — червоних чи зелених? На скільки зошитів більше?

3) У скільки разів більше зошитів у червоних папках, ніж у зелених?

Розв'яжи задачу із третім запитанням, скориставшись схемою.

$$(\square \cdot \square) : (\square \cdot \square)$$

 270. Склади задачу про олівці за поданим виразом.

$$18 : (3 \cdot 2)$$

271. 1) Прочитай вирази. Яку дію виконують останньою в кожному виразі? Як називають кожний вираз?

$$36 - 18 : 3$$

$$6 \cdot 4 + 45$$

$$(36 - 18) : 3$$

$$3 \cdot 8 + 2 \cdot 9$$

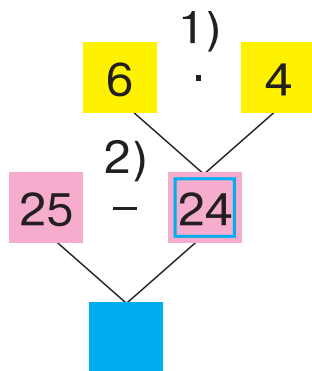
2) Обчисли будь-які два вирази з поданих.

 272. Вирази можна записувати схематично, у вигляді блок-схем.

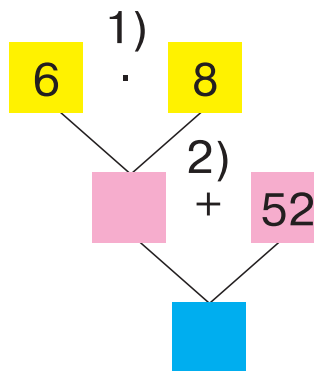
Блок-схеми — це графічні моделі, на яких зображено етапи певного процесу.

Розглянь кожний вираз і відповідну йому блок-схему. Дай відповіді на запитання.

① $25 - 6 \cdot 4;$

② $6 \cdot 8 + 52.$

- 1) Яка перша дія в кожному виразі?
- 2) Яка друга дія в кожному виразі?
- 3) Чому в першу блок-схему записали число 24?
- 4) Яке число треба записати в блакитний квадрат у першій блок-схемі?
- 5) Яке число треба записати в рожевий квадрат у другій блок-схемі?
- 6) Яке число треба записати в блакитний квадрат у другій блок-схемі?

273. Розв'яжи рівняння.

$32 : c = 4$

$16 : a = 2$

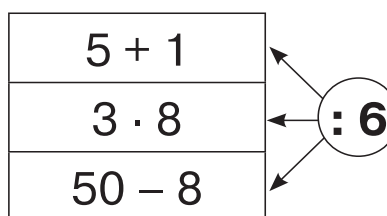
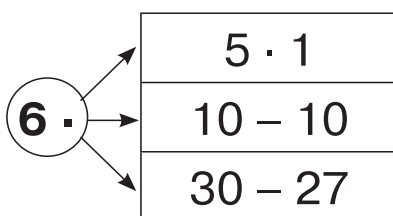
$8 : x = 1$

274. У магазин привезли 2 ящики печива, по 9 кг у кожному, й один ящик мармеладу масою 6 кг. Маса чого більша — печива чи мармеладу? У скільки разів більша?

275. Запиши вирази за схемами й обчисли їх значення.

276. Виконай дії з іменованими числами.

$$\begin{array}{lll} 24 \text{ кг} - 6 \text{ кг} & 24 \text{ кг} : 6 & 30 \text{ см} : 6 \text{ см} \\ 24 \text{ кг} + 6 \text{ кг} & 24 \text{ кг} : 6 \text{ кг} & 30 \text{ м} : 6 \end{array}$$

277. Знайди $\frac{1}{6}$ кожного іменованого числа.

30 грн, 18 м, 42 ц, 30 хв, 12 л, 54 кг.

278. Маса слона — 30 ц, а маса слоненяти становить $\frac{1}{6}$ маси слона. Яка маса слоненяти?

279. Бабуся і дідусь законсервували 13 банок помідорів, 11 банок огірків і баклажани. Кількість банок з баклажанами становила $\frac{1}{6}$ кількості

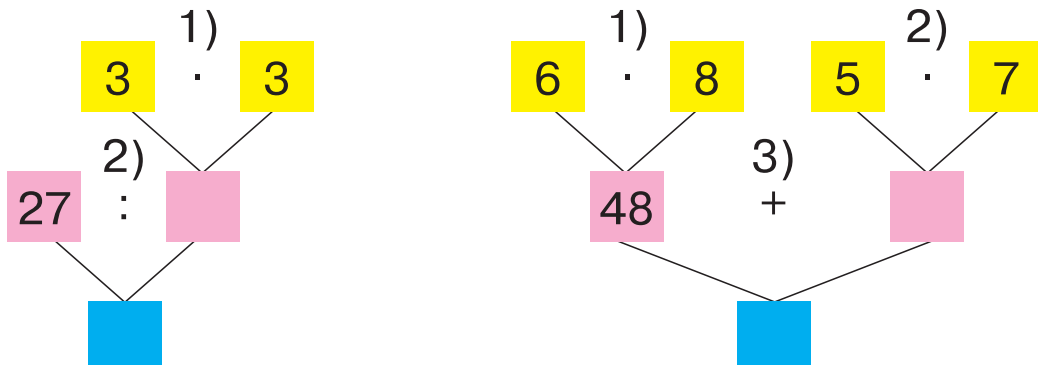
банок законсервованих помідорів й огірків. Скільки банок баклажанів законсервували?

280. Знайди значення виразу $k - k : 6$, якщо $k = 6$, $k = 48$, $k = 36$, $k = 54$.

 281. 1) Прочитай вирази. Яку дію виконують останньою в кожному виразі? Як називають кожний вираз?

$$27 : (3 \cdot 3) \qquad 6 \cdot 8 + 5 \cdot 7$$

2) Розглянь блок-схеми, складені до цих виразів. Які числа треба записати в порожніх квадратах?

282. Розв'яжи рівняння.

$$78 - x = 49$$

$$c + 27 = 60$$

$$a : 6 = 6$$

283. Мамі — 30 років, а донька — на 24 роки молодша. У скільки разів донька молодша від мами?

284. На числовому відрізку записано числа. Вибери серед них ті, що діляться на 6. Доведи свій вибір за допомогою дії множення. Скористайся зразком.

Зразок. $12 = 6 \cdot 2$

285. Знайди значення виразу $(15 + 9) : c$, якщо $c = 3$, $c = 6$, $c = 1$, $c = 4$.

286. Тато купив у магазині кефір за 22 грн і батон за 13 грн. Для оплати покупки він подав касирові тільки 5-гривневі купюри. Скільки купюр він подав касирові? Склади вираз. Обчисли.

287. Розв'яжи рівняння.

$$32 + a = 40$$

$$28 : c = 4$$

$$b : 5 = 4$$

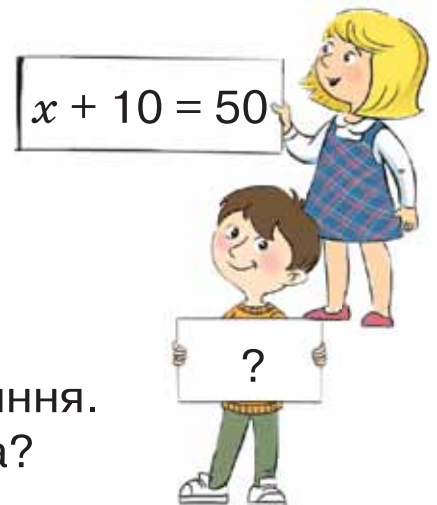
288. Михайлик і Тетянка загадували одне одному математичні загадки.

1) Михайлик задумав число, додав до нього 10 й отримав число 50. Яке число задумав Михайлик?

Тетянка склала й записала рівняння.

Чи правильно міркувала Тетянка?

Розв'яжи це рівняння.

2) Тетянка задумала число, зменшила його вдвічі й отримала число 8. Яке число задумала Тетянка? Допоможи Михайликові скласти рівняння.

289. У сховищі було 40 ц яблук. $\frac{1}{5}$ всіх яблук відвезли в магазини. Скільки центнерів яблук залишилось у сховищі?

290. Віталій купив 4 пакування тістечок, по 6 тістечок у кожному. Третиною всіх тістечок він пригостив членів гуртка з шахів, а решту тістечок роздав порівну восьми друзям зі свого подвір'я. Скільки тістечок дісталось кожному другові?

291. Віднови рівності.

1 доба = год
2 доби = год
3 доби = год

292. Що більше: $\frac{1}{4}$ доби чи $\frac{1}{3}$ доби? На скільки годин більше?

 293. У сховищі було 15 ц моркви і 13 ц буряків. $\frac{1}{4}$ цих овочів купив підприємець. Скільки центнерів моркви й буряків залишилось у сховищі?

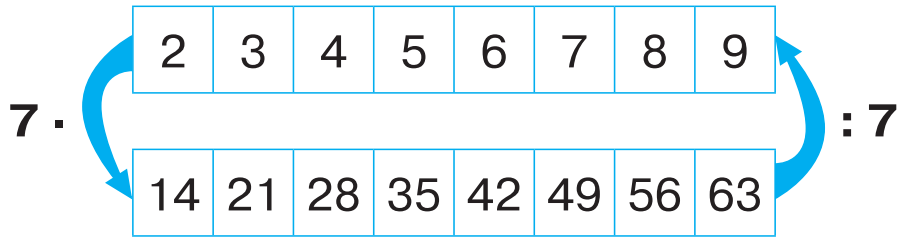
 294. Знайди значення виразу $(42 - 6) : x$, якщо $x = 4$, $x = 6$, $x = 1$.

295. Поміркуй, які числа пропущено. Склади вирази за схемою й обчисли їх значення.

6	12		24		36	42		54	: 6
---	----	--	----	--	----	----	--	----	-----

296. Склади добутки з множником 7 і частки з дільником 7, скориставшись схемою. Запиши їх у два стовпчики.

297. $7 \cdot 9$ $7 \cdot 6$ $40 - 7 \cdot 5$ $6 \cdot 6 + 7 \cdot 7$
 $9 \cdot 7$ $6 \cdot 7$ $4 \cdot 7 + 62$ $63 : 7 + 28 : 7$

298. Знайди частки й перевір дією множення.

$36 : 9$ $28 : 4$ $42 : 7$ $14 : 7$ $21 : 7$
 $36 : 4$ $28 : 7$ $42 : 6$ $14 : 2$ $21 : 3$

299. На числовому відрізку записано числа. Вибери серед них ті, що діляться на 7. Доведи свій вибір за допомогою дії множення. Скористайся зразком.

Зразок. $7 = 7 \cdot 1$

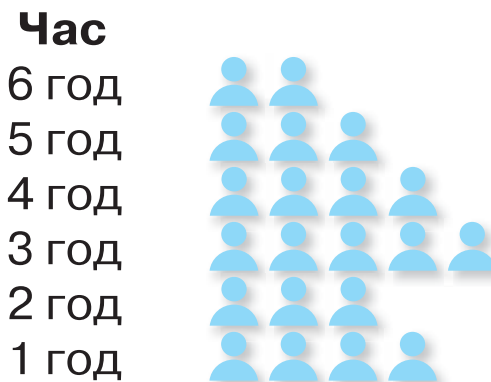
300. Запиши вирази й обчисли їх значення.

- Різниця добутку чисел 7 і 8 і числа 50.
- Суму чисел 38 і 10 зменшити в 6 разів.
- Добуток чисел 8 і 3 поділити на 6.
- Сума добутку чисел 7 і 3 та частки чисел 12 і 4.
- Різниця числа 70 і добутку чисел 9 і 7.

301. Ширина прямокутника дорівнює 7 см, а довжина — на 14 см більша. У скільки разів довжина прямокутника більша, ніж ширина?

302. Довжина садової ділянки — 42 м, а ширина становить $\frac{1}{7}$ довжини. Яка ширина ділянки? Обчисли периметр цієї ділянки.

 303. Діаграма-модель показує кількість годин, яку учні затратили на перегляд телепередач у вихідні дні. Символом позначений один учень. Розглянь малюнок і дай відповіді на запитання.

- 1) Скільки дітей дивилося телевізор 4 год?
 - 2) Скільки дітей дивилося телевізор менше п'яти годин?
 - 3) Яку найбільшу кількість годин витратили діти на перегляд телепередач?
 - 4) Скільки дітей взяли участь у дослідженні?
- Постав своїм однокласникам ще кілька запитань за цими даними.

 304. Порівняй. 42 і $6 \cdot 7$ $7 \cdot 5$ і 75 $3 \cdot 7$ і $7 \cdot 3$

 305. Довжина грядки з капустою — 14 м, а ширина становить $\frac{1}{7}$ довжини. Обчисли периметр цієї ділянки.

306. Спрости вирази й обчисли їх значення.

$$7 + 7 + 7 + 7 + 47 \quad 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 - 1 + 11$$

$$66 + 6 + 6 + 6 \quad 3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 - 3 + 73$$

307. Виконай дії з іменованими числами.

$$28 \text{ мм} : 7 \quad 45 \text{ грн} : 5 \quad 30 \text{ см} : 5 \text{ см}$$

$$35 \text{ ц} : 7 \quad 24 \text{ год} : 3 \quad 14 \text{ л} : 7 \text{ л}$$

308. Досліди таблицю. Дай відповіді на запитання. Виконай завдання.

.	2	3	4	5	6	7	8	9
2	4	6	8	10	12	14	16	18
3	6	9	12	15	18	21	24	27
4	8	12	16	20	24	28	32	36
5	10	15	20	25	30	35	40	45
6	12	18	24	30	36	42	48	54
7	14	21	28	35	42	49	56	63

1) Скільки в таблиці є добутоків, значення яких дорівнює 24?

2) Скільки в таблиці є добутоків, значення яких дорівнює 36?

3) Склади за таблицею всі добутки, у яких перший множник дорівнює 7. Запиши їх у стовпчик.

309. Прочитай математичні загадки. Склади рівняння і розв'яжи їх.

1) Невідоме число збільшили в 7 разів й отримали 42. Знайди невідоме число.

2) 30 поділили на невідоме число й отримали 5. Знайди невідоме число.

3) 67 збільшили на невідоме число й отримали 100. Знайди невідоме число.

310. Купили 3 банани, по 7 грн кожний, і 4 яблука, по 5 грн кожне. Яка вартість покупки?

311. Склади задачу про купівлю товарів, зображених на малюнку, у якій треба знайти суму двох добутоків. Розв'яжи задачу.

312. У казковому лісі на галявині крокували гноми: по сім гномів у семи рядах. Перед ними пройшли хлопчики-мізинчики, по троє у трьох рядах. Скільки всього маленьких казкових чоловічків крокувало на галявині?

313. Розв'яжи рівняння.

$$56 : c = 7$$

$$56 - x = 7$$

$$a \cdot 7 = 56$$

314. На змагання поїхали 2 команди волейболістів, по 6 осіб у кожній, і 5 команд легкоатлетів, по 4 особи в кожній. Скільки всього волейболістів і легкоатлетів поїхало на змагання?

315. Знайди значення виразів. Що спільного і що відмінного у виразах кожного стовпчика? Як змінюється значення виразів?

$$7 \cdot 4 + 15$$

$$7 \cdot 7 - 34$$

$$7 \cdot 0 + 30$$

$$7 \cdot 5 + 15$$

$$7 \cdot 8 - 34$$

$$7 \cdot 1 + 30$$

$$7 \cdot 6 + 15$$

$$7 \cdot 9 - 34$$

$$7 \cdot 2 + 30$$

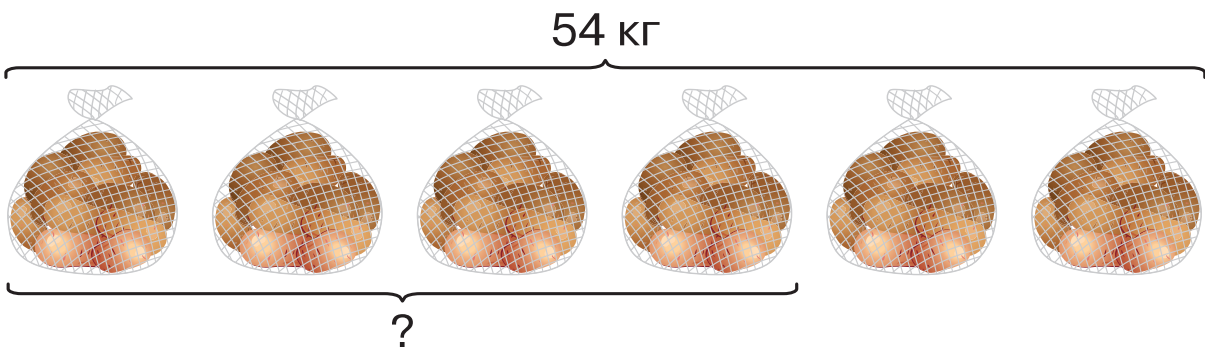
316. Розв'яжи задачі усно. Поясни, що знаходили в кожній задачі.

1) У семи однакових коробках лежить 42 пакування цеглинок Лего. Скільки пакувань в одній такій коробці?

2) Лінійка коштує 7 грн. Яка вартість п'яти таких лінійок?

317. 1) Прочитай задачу. Розглянь малюнок. Що відомо і що не відомо в цій задачі?

У шести однакових сітках міститься 54 кг картоплі, порівну в кожній. Скільки кілограмів картоплі міститься в чотирьох таких сітках?

2) Розглянь короткий запис задачі. Розв'яжи її за поданим планом.

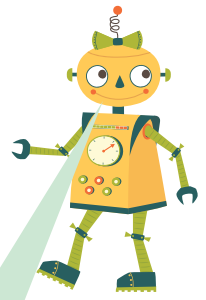
6 с. — 54 кг
4 с. — ?

План розв'язування

- 1) Скільки кілограмів картоплі в одній сітці?
- 2) Скільки кілограмів картоплі в чотирьох сітках?

318. 1) Розв'яжи задачу, скориставшись коротким записом.

За 7 год роботи трактор витрачає 56 л пального. Скільки літрів пального витратить цей трактор за 5 год роботи?

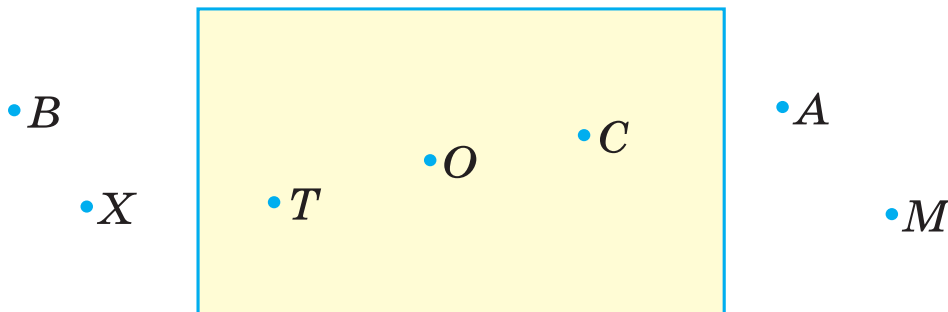

7 год — 56 л
5 год — ?

Це задачі на зведення до одиниці.

2) Поміркуй і скажи, чому задачі мають таку назву.

319. У перший рядок запиши ті точки, що належать прямокутнику, а в другий рядок — ті, що лежать поза прямокутником.

320. Назви точки, що належать відрізку AD , і точки, що не належать цьому відрізку.

Виміряй відстань між точками K і M . У скільки разів довжина відрізку AD більша, ніж відстань між точками K і M ?

321. Розв'яжи задачу за поданим планом.

На пошиття п'яти однакових костюмів використали 25 м тканини. Скільки метрів тканини знадобиться для пошиття семи таких костюмів?

План розв'язування

- 1) Скільки метрів тканини використали на один костюм?
- 2) Скільки метрів тканини знадобиться для пошиття семи таких костюмів?

322. $83 - 7 \cdot 7$ $44 + 7 \cdot 8$ $7 \cdot 4 + 7 \cdot 6$

323. Заміни додавання множенням. Обчисли значення виразів.

$$\begin{array}{ll} 6 + 6 + 6 + 4 + 4 + 4 + 4 & (2 + 2 + 2 + 2) \cdot 4 \\ 7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 8 + 8 & (3 + 3 + 3) \cdot 7 \end{array}$$

324. Розглянь обчислення і поясни, як міркували.

$$5 \cdot 3 + 5 = 5 \cdot 4 = 20 \qquad 7 \cdot 5 + 7 = 7 \cdot 6 = 42$$

325. 1) Розглянь обчислення і поясни, яким способом знаходили добутки.

$$6 \cdot 6 = 6 \cdot 5 + 6 = 30 + 6 = 36$$

$$6 \cdot 7 = 6 \cdot 6 + 6 = 36 + 6 = 42$$

2) Обчисли добутки, скориставшись цим способом.

$$5 \cdot 6 \qquad 6 \cdot 3 \qquad 7 \cdot 4 \qquad 7 \cdot 7$$

$$5 \cdot 7 \qquad 6 \cdot 4 \qquad 7 \cdot 5 \qquad 7 \cdot 8$$

$$5 \cdot 8 \qquad 6 \cdot 5 \qquad 7 \cdot 6 \qquad 7 \cdot 9$$

326. $67 - 7 \cdot 8$ $24 : (6 : 2)$ $48 : 6 - 35 : 7$
 $34 + 6 \cdot 8$ $42 : 7 : 3$ $8 \cdot 4 - 8 : 4$

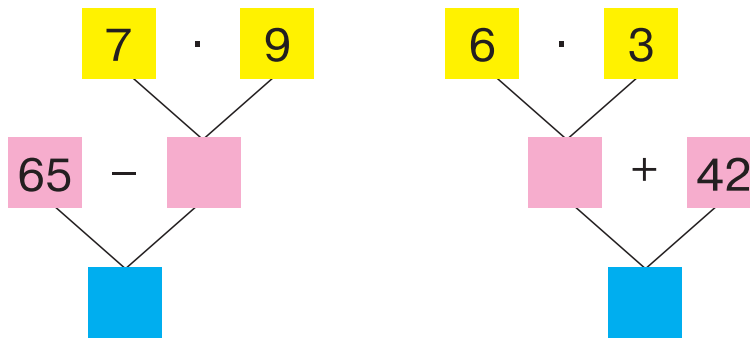
327. В одному відрі вміщується 7 л води. Скільки літрів води вміщується в п'яти таких відрах? в семи відрах? в дев'яти відрах?

328. Розв'яжи задачу, скориставшись коротким записом.

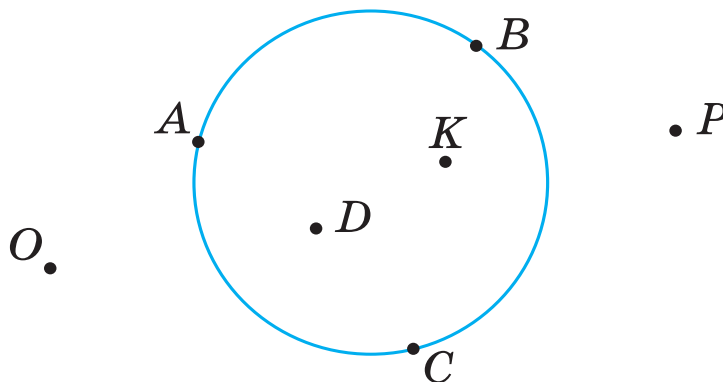
У кав'ярні за чотирма столами можна розмістити 16 відвідувачів. Скільки відвідувачів можна розмістити за дев'ятьма такими столами?

4 ст. — 16 в.
9 ст. — ?

329. Прочитай вирази за блок-схемами. Запиши ці вирази й обчисли їх значення.

330. Назви точки: а) які належать колу; б) які розміщені в колі; в) які розміщені поза колом.

331. У чотирьох однакових в'язках — 28 цибулин. Скільки цибулин у дев'яти таких в'язках?

332. $7 \cdot 9 - 60$ $90 - 9 \cdot 0$ $30 : (2 \cdot 3)$ $40 - 24 : 4$

333. Кожне непарне число збільш у 7 разів; кожне парне число зменш удвічі.

6, 9, 12, 1, 3, 16, 5, 10, 7.

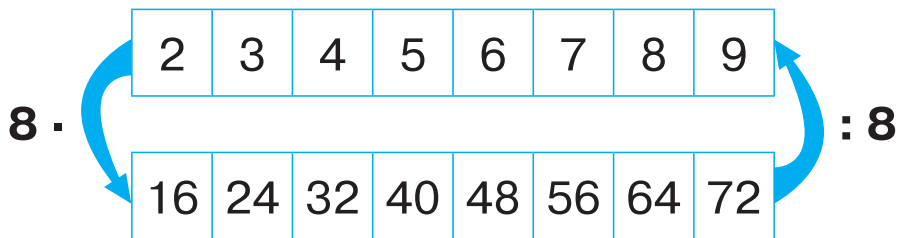
334. 1) Обчисли, скориставшись переставним законом множення.

$8 \cdot 2$ $8 \cdot 3$ $8 \cdot 4$ $8 \cdot 5$ $8 \cdot 6$ $8 \cdot 7$

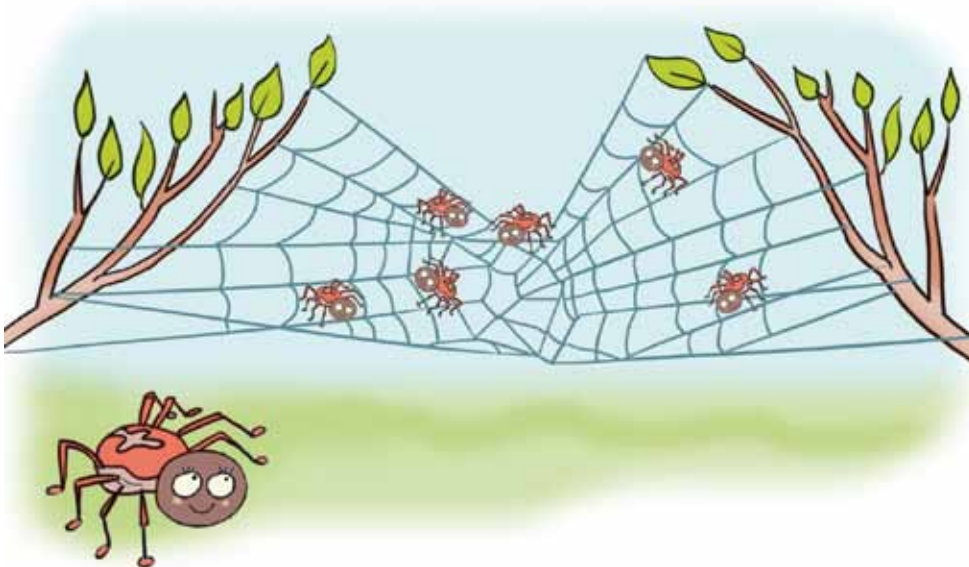
2) Знайди добутки, використавши щоразу відповідь попереднього завдання. Запам'ятай результати.

$8 \cdot 8 = 8 \cdot 7 + 8$ $8 \cdot 9 = 8 \cdot 8 + 8$

335. Склади добутки з множником 8 і частки з дільником 8, скориставшись схемою. Запиши їх у два стовпчики.

336. На павутинні гойдалося 6 павуків. Скільки лап у цих павуків?

337. 1) Розв'яжи задачу.

Для чотирьох гірлянд використали 36 ліхтариків. Скільки ліхтариків потрібно для трьох таких гірлянд?

2) Утвори нові задачі, замінивши число 3 в запитанні: а) на число 5; б) на число 6; в) на число 7. Розв'яжіть утворені задачі. Як змінюється відповідь? Зроби висновок.

338. Розв'яжи рівняння.

$$67 - x = 48 \quad 45 + c = 90 \quad b - 30 = 7$$

339. У прямокутнику $ABCD$ сторона AB дорівнює 8 см, а сторона BC — удвічі коротша. Побудуй прямокутник $ABCD$ й обчисли його периметр.

340. Розв'яжи рівняння.

$$56 : c = 8 \quad 8 \cdot x = 72 \quad b : 5 = 8$$

341. Для випікання трьох кексів знадобилося 9 яєць. Скільки яєць потрібно для випікання восьми таких кексів?

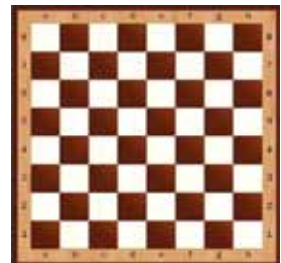

342. Обчисли добутки. За потреби поміняй множники місцями.

$$\begin{array}{cccc} 8 \cdot 3 & 9 \cdot 6 & 9 \cdot 8 & 9 \cdot 4 \\ 5 \cdot 7 & 8 \cdot 7 & 8 \cdot 6 & 8 \cdot 8 \end{array}$$

343. Якими способами можна визначити кількість клітинок на шаховій дошці?
Який спосіб зручніший?

344. Скільки чорних клітинок на шаховій дошці?

345. На початку гри в шахи в кожного гравця на шаховій дошці по 1 ряду пішаків. Скільки всього пішаків бере участь у грі? Які ще фігури беруть участь у грі?

346. Розв'яжи рівняння.

$$a \cdot 8 = 40$$

$$8 + c = 40$$

$$x - 8 = 40$$

347. Прочитай задачі. Розглянь короткі записи. Чим вони різняться? Розв'яжи задачі.

1) У двох коробках лежить 12 олівців. Скільки олівців лежить у шести таких коробках?

2 к. — 12 ол.

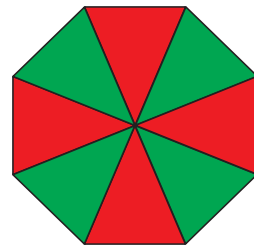
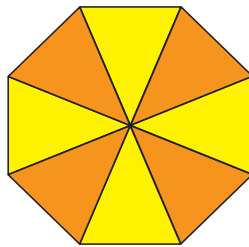
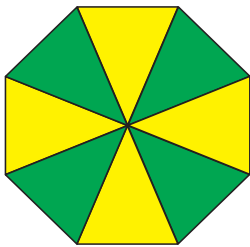
6 к. — ?

2) У двох ящиках міститься 16 кг винограду. Скільки ящиків знадобиться для зберігання 40 кг винограду?

2 ящ. — 16 кг

? — 40 кг

348. 1) Скільки трикутників у кожному восьмикутнику? Скільки всього трикутників у трьох восьмикутниках?

2) Скільки восьмикутників можна скласти із жовтих (зелених, помаранчевих) трикутників, зображених на цьому малюнку?

 349. 1) Прочитайте вирази. Що спільного у виразах кожного стовпчика? Обчисліть.

$8 \cdot 6$

$5 \cdot 7$

$6 \cdot 8$

$7 \cdot 5$

$8 \cdot 6 + 6 \cdot 8$

$5 \cdot 7 + 7 \cdot 5$

$8 \cdot 6 - 6 \cdot 8$

$5 \cdot 7 - 7 \cdot 5$

$48 : 6 + 48 : 8$

$35 : 5 + 35 : 7$

$48 : 6 - 48 : 8$

$35 : 5 - 35 : 7$

2) Складіть подібні вирази. Обчисліть.

 350. $72 - 32 : 8$ $54 + 42 : 7$ $78 - (78 - 50)$ $56 : 7 : 4$

 351. Розв'яжи задачу, скориставшись коротким записом.

У трьох коробках міститься 15 кг печива. Скільки кілограмів печива у восьми таких коробках?

3 к. — 15 кг

8 к. — ?

 352. Назви числа, які діляться на 5; решту чисел зменш утричі: 9, 10, 15, 20, 21, 0, 18, 30, 24, 25.

353. Склади задачу за малюнком і запитаннями. Розв'яжи задачу.

Хто із хлопців спіймав більше раків? У скільки разів більше?

354. 1) Розв'яжи задачу.

Три букети склали із 21 троянди. Скільки таких букетів можна скласти із 35 троянд?

2) Утворіть нові задачі, замінивши число 35 у запитанні: а) на число 42; б) на число 49; в) на число 56.

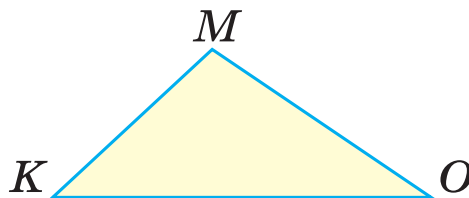
Розв'яжіть утворені задачі. Як змінюється відповідь? Зробіть висновок.

355. $56 : 8 \cdot 7$ $52 - 32 : 4$ $8 \cdot 6 + 8 \cdot 5$ $(65 - 9) : 7$
 $3 \cdot 8 : 4$ $(52 - 32) : 4$ $8 \cdot 6 - 8 \cdot 5$ $6 \cdot (32 : 8)$

 356. Назви значення виразу $8 \cdot x$, якщо x набуває значень 1, 7, 4, 0, 2, 5.

 357. 1) У виразі $c : 8$ значенням c можуть бути числа: 72, 16, 40. Які із чисел: 30, 24, 54, 8, 25, 1 — не можуть бути значенням c у виразі $c : 8$?
2) Напиши п'ять будь-яких чисел і з'ясуй, чи можуть вони бути значенням c для цього виразу.

358. Виміряй сторони трикутника KMO в міліметрах. Обчисли периметр трикутника.

 359. У трьох однакових банках міститься 12 кг меду. Скільки таких банок потрібно взяти, щоб налити в них 28 кг меду?

360. $80 - 40 : 8$
 $(80 - 40) : 8$

$30 : 5 : 2$
 $30 : 5 : 3$

$67 - 35 - 17$
 $67 - (35 - 17)$

361. Знайди частини числа 24: $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$.

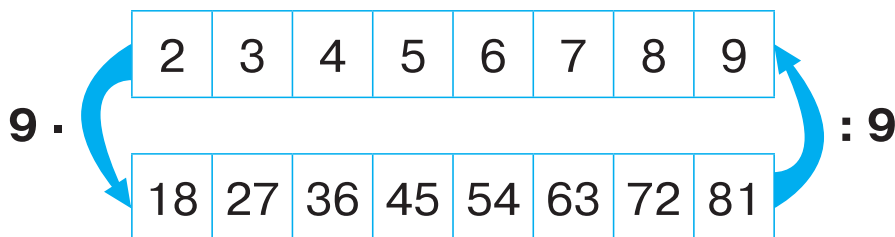
362. Знайди добутки. За потреби поміняй множники місцями.

$8 \cdot 9$	$4 \cdot 9$	$9 \cdot 4$	$8 \cdot 7$	$9 \cdot 2$
$9 \cdot 3$	$7 \cdot 5$	$9 \cdot 1$	$9 \cdot 7$	$8 \cdot 4$

363. Знайди частки. Перевір за допомогою множення.

$18 : 6$	$16 : 8$	$28 : 7$	$12 : 6$	$12 : 3$
$18 : 3$	$16 : 2$	$28 : 4$	$12 : 2$	$12 : 4$

364. Склади добутки з множником 9 і частки з дільником 9, скориставшись схемою. Запиши їх у два стовпчики.

 365. Розглянь таблицю множення на форзаці. Дай відповіді на запитання. Виконай завдання.

1) Скільки в таблиці є добутків, значення яких дорівнює 12? Запиши ці добутки.

2) Скільки в таблиці є добутків, значення яких дорівнює 81? Запиши ці добутки.

3) Склади й запиши у стовпчик усі частки, у яких дільник дорівнює 9.

366. Порівняйте вирази. Зробіть висновок за результатами порівняння.

$$\begin{array}{lll} 90 - 9 \text{ і } 9 \cdot 9 & 60 - 6 \text{ і } 6 \cdot 9 & 30 - 3 \text{ і } 3 \cdot 9 \\ 80 - 8 \text{ і } 8 \cdot 9 & 50 - 5 \text{ і } 5 \cdot 9 & 20 - 2 \text{ і } 2 \cdot 9 \\ 70 - 7 \text{ і } 7 \cdot 9 & 40 - 4 \text{ і } 4 \cdot 9 & 10 - 1 \text{ і } 1 \cdot 9 \end{array}$$

367. Урок триває 45 хв. $\frac{1}{9}$ уроку третьокласники писали математичний диктант. Скільки хвилин третьокласники писали диктант?

368. У зошиті — 36 сторінок. Дівчинка списала $\frac{1}{9}$ зошита. Скільки чистих сторінок залишилось у зошиті?

369. Розглянь таблицю, у якій записано кількість очок учасників гри «Найрозумніший» за осінні місяці. Дай відповіді на запитання.

Місяць	Ім'я учня		
	Матвій	Назар	Ілля
Вересень	4	12	6
Жовтень	10	15	20
Листопад	18	9	6
Усього	32	36	

1) Хто з учасників був переможцем гри у вересні? У скільки разів більше очок набрав переможець, ніж кожний з інших учасників?

2) Хто з учасників був переможцем гри в листопаді? У скільки разів більше очок набрав переможець, ніж кожний з інших учасників?

3) Хто з учасників набрав найбільше очок за один місяць?

4) Скільки всього очок набрав Ілля?

5) Хто з учасників став переможцем гри протягом осінніх місяців?

Постав своїм однокласникам ще кілька запитань за цими даними.

370. У театральному гуртку займається 27 дітей. Хлопці становлять $\frac{1}{3}$ учасників гуртка. Скільки дівчат займається в театральному гуртку?

371. $92 - 9 \cdot 2$ $55 + 9 \cdot 5$ $9 \cdot 3 + 9 : 3$ $54 : 9 : 3$

372. Знайди дев'яту частину кожного числа.

63, 27, 45, 18, 72, 9.

373. Виконай дії з іменованими числами.

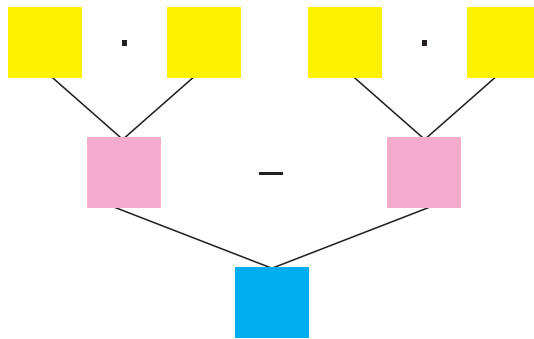
$42 \text{ дм} : 7$ $32 \text{ грн} : 8$ $54 \text{ кг} : 9$

$42 \text{ дм} : 6 \text{ дм}$ $32 \text{ грн} : 4 \text{ грн}$ $54 \text{ кг} : 9 \text{ кг}$

374. За яблуко заплатили 9 грн, а за лимон — удвічі більше. Ананас коштує на 40 гривень більше, ніж лимон. Скільки гривень коштує ананас?

375. 1) Прочитай задачу. Розглянь блок-схему до цієї задачі. Що в задачі відомо, а що треба знайти?

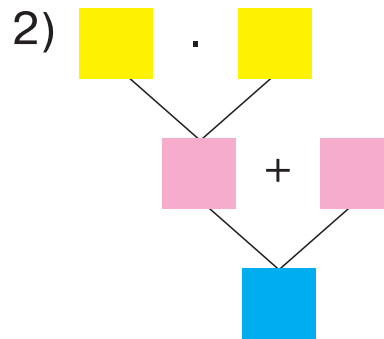
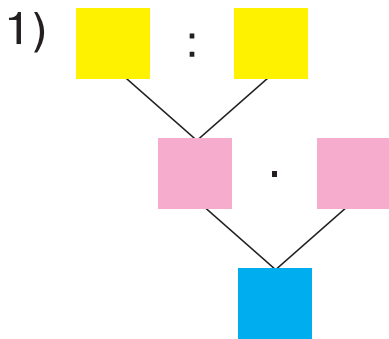
Нестору 9 років. Тато старший за Нестора в 4 рази, а дідусь старший за Нестора в 7 разів. На скільки років дідусь старший за тата?

2) Склади вираз і розв'яжи задачу.

376. 1) Прочитай задачу. Розглянь блок-схеми. Яка з них відповідає умові задачі?

За дві чашки чаю заплатили 14 грн. Яка вартість п'яти таких чашок чаю?

2) Склади вираз і розв'яжи задачу.

377. 1) Обчисли значення буквеного виразу, скориставшись даними таблиці.

a	37	18	38	56	45	28	18	12
b	17	0	25	16	36	17	18	15
$(a + b) : 9$								

2) Досліди, чи можна використовувати подані в таблиці пари чисел a і b для знаходження значення виразу $(a - b) : 9$.

378. Склади й запиши вирази.

- Число 5 збільшити в c разів.
- Суму чисел 5 і a збільшити втричі.
- Від числа b відняти добуток чисел 3 і 5.

379. На дачі зібрали врожай ягід і дані записали в таблицю. Розглянь таблицю і дай відповіді на запитання.

	Малина	Аґрус	Чорниця	Суниця
Ягода				
Маса	12 кг	8 кг	4 кг	3 кг

1) Скільки всього кілограмів ягід зібрали на дачі?

2) На скільки кілограмів менше зібрали суниць, ніж аґрусу?

3) У скільки разів більше зібрали малини, ніж чорниць?

4) Які з наведених тверджень є правильними:

а) аґрусу зібрали менше, ніж малини;

б) суниць і чорниць зібрали однакову масу;

в) аґрусу зібрали більше, ніж суниць, але менше, ніж чорниць;

г) малини зібрали більше, ніж чорниць?

Постав своїм однокласникам ще кілька запитань за даними таблиці.

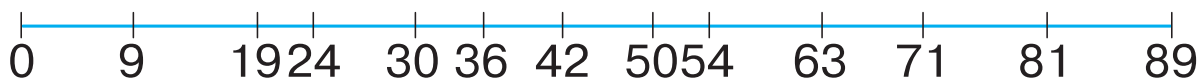
380. Знайди значення виразу $(c + 9) : 9$, якщо $c = 9$, $c = 27$, $c = 54$, $c = 72$.

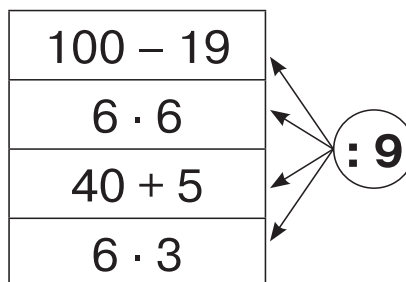
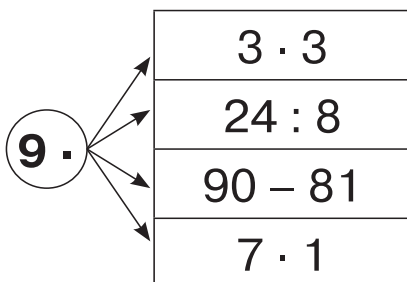
381. За три чашки какао заплатили 27 грн. Яка вартість чотирьох таких чашок какао?

382. На числовому відрізку записано числа. Вибери серед них ті, що діляться на 9. Обґрунтуй свій вибір за допомогою дії множення.

383. Склади й запиши вирази за схемами. Обчисли їх значення.

384. Дві сестри та їхній брат допомагали мамі готувати обід. Вони разом зліпили 30 вареників. Кожна із сестер зліпила 9 вареників. Скільки вареників зліпив брат?

385. Розв'яжи рівняння.

$$a + 9 = 18$$

$$c \cdot 9 = 72$$

$$x : 9 = 4$$

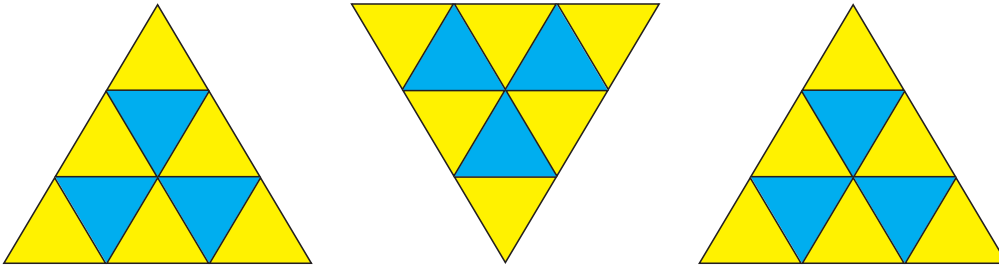
386. Запиши вирази й обчисли їх значення.

- Різницю чисел 100 і 19 зменшити в 9 разів.
- Число 50 зменшити на добуток чисел 9 і 5.
- Частку чисел 27 і 9 збільшити в 5 разів.
- Добуток чисел 9 і 7 збільшити на 7.

387. Микита знайшов b грибів, а Тимофій — c грибів. Запиши відповіді на запитання за допомогою виразів.

- 1) Скільки всього грибів знайшли хлопчики?
- 2) У скільки разів більше грибів знайшов Микита?
- 3) На скільки менше грибів знайшов Тимофій?

388. 1) Зі скількох менших трикутників складено кожний великий трикутник? Як швидко визначити, скільки малих трикутників у трьох великих трикутниках?

2) Скільки всього жовтих трикутників і скільки блакитних трикутників отримаємо, якщо розіб'ємо великі трикутники на малі?

3) Скільки великих трикутників можна утворити з малих трикутників блакитного кольору?

4) Скільки великих трикутників можна утворити з малих трикутників жовтого кольору?

389. Знайди значення виразу $m - m : 9$, якщо $m = 18$, $m = 0$, $m = 63$, $m = 9$.

390. Три однакові дині й один кавун мають масу 15 кг. Маса однієї дині — 3 кг. Яка маса кавуна?

391. Спрости вирази й обчисли їх значення.

$$9 + 9 + 9 + 9 + 9 - 40$$

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 11$$

$$7 + 7 + 7 + 7 + 22$$

$$60 - (9 + 9 + 9)$$

392. Перевір розв'язання рівнянь.

$$56 : x = 7$$

$$36 : c = 9$$

$$9 \cdot a = 0$$

$$x = 56 : 7$$

$$c = 36 : 9$$

$$a = 0 : 9$$

$$x = 9$$

$$c = 4$$

$$a = 1$$

$$\underline{56 : 9 = 7}$$

$$\underline{36 : 4 = 9}$$

$$\underline{9 \cdot 1 = 0}$$

393. Прочитай задачі з буквеними даними. Розглянь їх розв'язання.

1) У пляшці — 2 л води, а в каністрі — в a разів більше. Скільки літрів води в каністрі?

$2 \cdot a$ — літрів води в каністрі.

Відповідь: $2 \cdot a$ літрів.

2) 5 жовтих і c червоних яблук розклали порівну на 3 тарілки. Скільки яблук поклали на одну тарілку?

$5 + c$ — всього було яблук;

$(5 + c) : 3$ — поклали яблук на одну тарілку.

Відповідь: $(5 + c) : 3$ яблук.

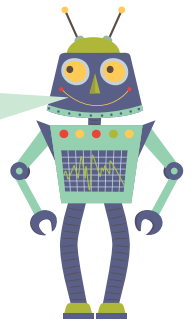
3) З першої грядки зібрали 30 капусти, а з другої — на a капусти більше. Скільки всього капусти зібрали з двох грядок?

$30 + a$ — зібрали капусти з другої грядки;

$30 + (30 + a)$ — зібрали капусти із двох грядок.

Відповідь: $30 + (30 + a)$ капусти.

Якщо умова задачі містить буквене дане, то відповідь записують у вигляді виразу.

394. Купили c тістечок, а бубликів — на 7 більше. Скільки бубликів купили?

395. Майстри виготовили 3 столи, а стільців — у b разів більше. Скільки стільців виготовили майстри?

396. Знайди значення виразу $a - a : 9$, якщо $a = 27$, $a = 36$, $a = 81$.

 397. Добери такі знаки дій, щоб рівності стали правильними.

$$33 \square 17 = 50 \quad 32 - 32 \square 8 = 28 \quad 24 \square 4 \square 3 = 2$$

398. Розв'яжи рівняння.

$$42 : p = 7$$

$$100 - c = 69$$

$$54 + m = 72$$

399. Улянка виготовила c паперових журавликів, а Іванко — b журавликів. Скільки всього паперових журавликів виготовили Улянка й Іванко?

400. Знайди частини числа 36: $\frac{1}{9}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{4}$.

401. 1) Продовж складати таблицю множення числа 10 і таблицю ділення на 10.

$$10 + 10 = 20$$

$$10 \cdot 2 = 20 \quad 20 : 10 = 2$$

$$10 + 10 + 10 = 30$$

$$10 \cdot 3 = 30 \quad 30 : 10 = 3$$

$$10 + 10 + 10 + 10 = 40$$

$$10 \cdot 4 = 40 \quad 40 : 10 = 4$$

$$10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 50 \quad 10 \cdot 5 = 50 \quad 50 : 10 = 5$$

2) Яку властивість можна застосувати до випадків множення і ділення числа на 10?

Щоб помножити число на 10, достатньо до нього справа приписати один нуль.

Щоб поділити число на 10, достатньо від нього справа відкинути один нуль.

3) Знайди значення добутків. Склади частки за зразком.

$$2 \cdot 10$$

$$4 \cdot 10$$

$$6 \cdot 10$$

$$8 \cdot 10$$

$$3 \cdot 10$$

$$5 \cdot 10$$

$$7 \cdot 10$$

$$9 \cdot 10$$

Зразок.

$$2 \cdot 10 = 10 \cdot 2 = 20$$

$$20 : 2 = 10$$

402. $42 : 7 \cdot 10$

$$(25 + 25) : 10$$

$$5 \cdot 6 : 10$$

$$10 \cdot 2 : 4$$

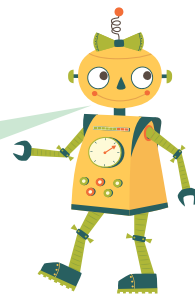
$$100 - 70 : 10$$

$$(10 + 4 \cdot 5) : 10$$

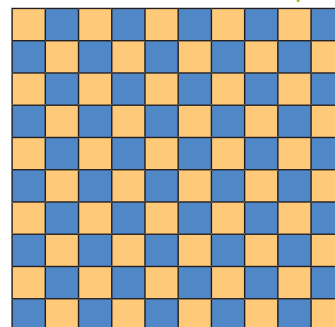

- 403.** Які із чисел можна поділити на 10?
50, 55, 30, 27, 100, 15, 0, 11, 90, 1.

Запам'ятай! На 10 діляться числа, які закінчуються нулем.

- 404.** Існує багато різновидів гри в шашки. Наприклад, міжнародні. У них грають на більшій дошці. Розглянь малюнок. Скільки клітинок на кожній стороні дошки? Знайди кількість клітинок на цій дошці дією множення. Скільки темних і скільки світлих клітинок на цій дошці?

- 405.** Ціна пенала — 90 грн, а ціна ручки становить $\frac{1}{10}$ ціни пенала. Скільки всього гривень коштують пенал і ручка?
- 406.** Один бублик коштує 7 грн. Скільки гривень коштують 10 таких бубликів?
- 407.** Склади задачу за даними таблиці. Розв'яжи задачу.

Товар	Ціна	Кількість	Вартість
Йогурт	10 грн	3	?
Сік	6 грн	10	

- 408.** $74 - 4 \cdot 10$ $10 \cdot 7 - 7 \cdot 5$ $8 \cdot 5 : 10$ $90 + 10 : 10$

- 409.** За 10 олівців заплатили 40 грн. Скільки гривень коштують 3 такі олівці?

410. На числовому відрізку записано числа. Вибери серед них ті, що діляться на 10. Обґрунтуй свій вибір.

411. Запиши вирази й обчисли їх значення.

- Добуток чисел 2 і 3 збільшити в 10 разів.
- Різницю чисел 100 і 50 зменшити в 10 разів.
- Добуток числа 10 і різниці чисел 15 і 8.
- Частка суми чисел 23 і 17 та числа 10.
- Добуток різниці чисел 12 і 7 та числа 10.
- Добуток чисел 4 і 5 зменшити в 10 разів.

412. Обчисли ланцюжком по колу.

$3 \cdot 8$	$30 : 5$	$4 \cdot 5$	$20 + 10$
$6 \cdot 7$	$24 : 6$	$27 : 9$	$42 - 15$

413. Розв'яжи рівняння.

$$c : 10 = 7 \quad x \cdot 10 = 30 \quad 10 : a = 1$$

414. Маса вівці — 100 кг, а маса ягняти становить $\frac{1}{10}$ маси вівці. На скільки кілограмів ягня легше, ніж вівця?

415. 1) Доповни умову задачі. Розв'яжи задачу.

Ціна ананаса — грн, а лимон — у 10 разів дешевший. На скільки гривень лимон дешевший, ніж ананас?

2) Які числа можна використати для ціни ананаса? Обґрунтуй свою відповідь.

- **416.** Для побудови паркану біля дороги поставили 10 стовпців на відстані 3 м один від одного. Якої довжини буде збудований паркан?

- **417.** Знайди значення виразу $m : 10 + m$, якщо $m = 50$, $m = 10$, $m = 0$.
- **418.** Купили мішок картоплі масою 40 кг і 2 сітки цибулі, по 2 кг кожна. У скільки разів більше купили картоплі, ніж цибулі?

- 419.** Запиши вирази за схемами й обчисли їх значення.

$4 \cdot 6$
$50 - 10$
$4 \cdot 4$

$: 8$

$60 + 12$
$100 - 19$
$3 \cdot 3 \cdot 3$

$: 9$

$5 \cdot 6$
$8 \cdot 5$
$100 - 50$

$: 10$

420. 1) Порівняй множники і добутки. Що в них спільного, а що — відмінного?

$$2 \cdot 3 \cdot 4 = 24$$

$$2 \cdot 4 \cdot 3 = 24$$

2) Розглянь, як можна зручно обчислити добуток.

$$2 \cdot 6 \cdot 5 = 2 \cdot 5 \cdot 6 = 10 \cdot 6 = 60$$

Множити числа можна в будь-якому порядку.
Результат множення від порядку множників не зміниться.

421. Обчисли добутки, скориставшись переставною властивістю множення.

$$2 \cdot 8 \cdot 3 \quad 7 \cdot 4 \cdot 2 \quad 3 \cdot 9 \cdot 2 \quad 5 \cdot 5 \cdot 2 \quad 4 \cdot 6 \cdot 2$$

422. Який вираз є розв'язанням задачі?

За 5 однакових новорічних листівок заплатили 30 грн. Скільки коштують 3 такі листівки?

$$30 : 3 \cdot 5 \quad 30 : 5 \cdot 3 \quad 30 : 5 : 3$$

423. Розв'яжи задачі з буквеними даними.

1) У трьох банках уміщується c кг меду. Скільки кілограмів меду вміщується у двох таких банках?

2) У п'яти ящиках уміщується b кг фініків. Скільки потрібно ящиків, щоб розкласти 24 кг фініків?

424. Склади задачу за даними таблиці.

Товар	Маса однієї коробки	Кількість коробок	Загальна маса
Курага	5 кг	8	?
Родзинки	10 кг	5	

 425. Запиши три числа, кожне з яких ділиться: і на 2, і на 3; і на 2, і на 5.

426. Порівняй.

$40 : 4 \text{ і } 0$

$75 - 5 \text{ і } 70 : 10$

$10 \cdot 3 \text{ і } 10 + 3$

427. Три однакові автобуси можуть умістити b пасажирів. Скільки пасажирів можуть умістити 5 таких автобусів?

428. 1) Знайди частини числа 20: $\frac{1}{5}, \frac{1}{4}, \frac{1}{10}, \frac{1}{2}$.

2) Знайди частини числа 40: $\frac{1}{10}, \frac{1}{8}, \frac{1}{5}, \frac{1}{4}$.

3) Яка із частин у кожному числі найбільша? Чому?

429. Прочитай числа: $\frac{1}{6}, \frac{1}{20}, \frac{1}{3}, \frac{1}{10}, \frac{1}{100}$.

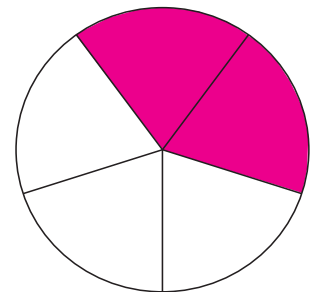
Число виду $\frac{a}{b}$ називається **дробом**.

Число, яке стоїть над рисою дробу, називають **чисельником**.

Число, яке стоїть під рисою дробу, називають **знаменником**.

430. Розглянь малюнок. На скільки рівних частин поділено круг? Скільки частин зафарбовано?

$\frac{2}{5}$ читаємо: **дві п'яті**.

Число $\frac{2}{5}$ означає, що ціле поділили на 5 рівних частин і взяли 2 такі частини.

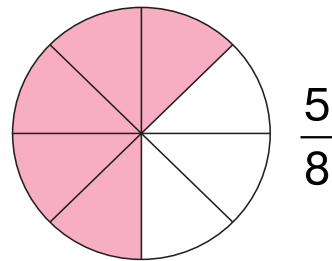
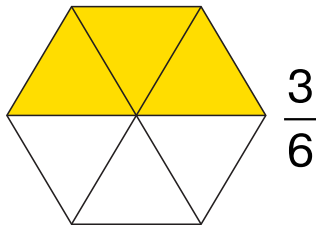
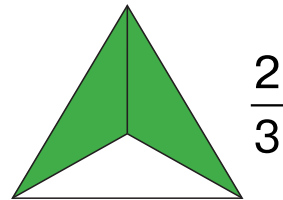
У числі $\frac{2}{5} : 5$ — це знаменник, 2 — це чисельник.

- **431.** Прочитай дроби. У кожному з них назви чисельник і знаменник.

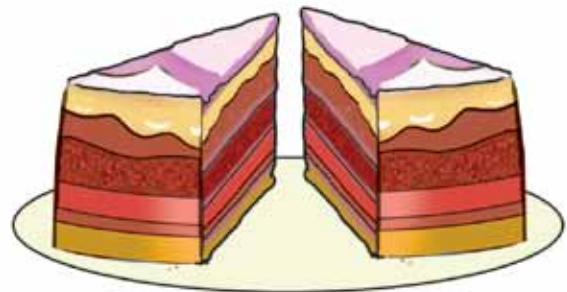
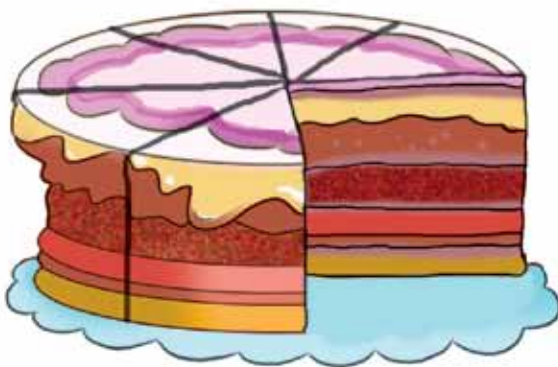
$$\frac{7}{50}, \frac{4}{7}, \frac{3}{10}, \frac{20}{100}, \frac{2}{9}, \frac{1}{30}$$

Кажи так: $\frac{7}{50}$ — сім п'ятдесятих, чисельник дробу — сім, знаменник дробу — п'ятдесят.

- **432.** За малюнками поясни, що позначає кожний дріб.

- **433.** Яку частину торта поклали на тарілку?

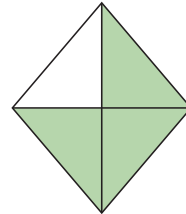
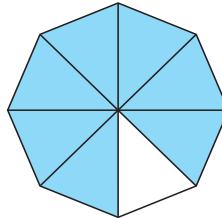
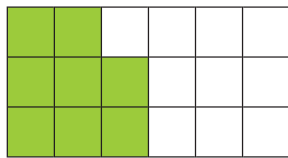
- 434.** Купили 2 цибулини, 5 помідорів, 7 огірків і 4 перчини. Із $\frac{1}{3}$ кількості всіх овочів приготували салат. Скільки овочів залишилося?

435. Які з висловлювань є істинними:

- 1) число 5 більше, ніж число 7;
- 2) число 30 більше за число 25 на 5;
- 3) 10 см більше, ніж 10 м;
- 4) паперова смужка завдовжки 1 дм — довша, ніж олівець завдовжки 17 см;
- 5) сума іменованих чисел 30 л і 15 л дорівнює 45 л?

436. Яка частина кожної фігури зафарбована? Запиши дробом.

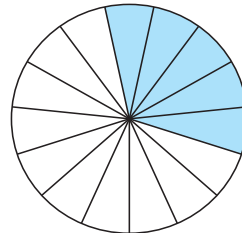
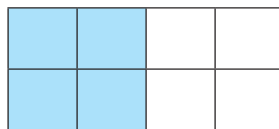
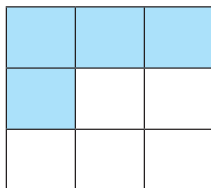
437. У діжці було 40 кг меду. $\frac{1}{4}$ всього меду розклали в харчові контейнери. Скільки кілограмів меду залишилось у діжці?

438. Прочитай дробові числа.

$$\frac{1}{7}, \frac{4}{9}, \frac{3}{100}, \frac{8}{15}, \frac{1}{40}$$

439. Яка частина кожної фігури зафарбована?

440. Запиши числа: одна дев'ята, дві сьомі, десять дванадцятих, три соті, одна тридцята.

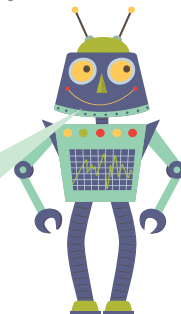
441. Прочитай задачі. Порівняй умову й розв'язання.
Прочитай пояснення.

1) У книжці 18 сторінок. Тарас прочитав $\frac{1}{3}$ книжки. Скільки сторінок прочитав Тарас?

$$18 : 3 = 6 \text{ (ст.)}$$

Відповідь: Тарас прочитав 6 сторінок.

Це задача на знаходження частини числа.

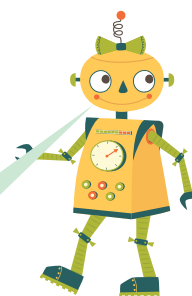

2) Тарас прочитав третю частину книжки, що становить 6 сторінок. Скільки сторінок у цій книжці?

$$6 \cdot 3 = 18 \text{ (ст.)}$$

Відповідь: у книжці 18 сторінок.

Це задача на знаходження числа за його частиною.

Міркуй так: Нам відомо, що 6 сторінок — це $\frac{1}{3}$ книжки. Тобто книжка складається із трьох рівних частин, у кожній з яких 6 сторінок. Отже, $6 \cdot 3 = 18$.

Щоб знайти число за його частиною, треба значення частини помножити на кількість частин у цілому.

442. Друзі пройшли 10 м, що становить $\frac{1}{8}$ всього шляху. Який шлях треба було подолати друзям?

443. Знайди число, якщо $\frac{1}{2}$ його становить: 7, 1, 10.

444. Ширина прямокутника дорівнює 3 см. Це становить $\frac{1}{2}$ його довжини. Побудуй прямокутник.

445. $45 - 3 \cdot 9$ $4 \cdot 10 + 5 \cdot 8$ $2 \cdot 7 \cdot 5$ $72 : 9 : 4$
 $81 : 9 + 9$ $10 \cdot 2 + 10 : 2$ $4 \cdot 0 \cdot 5$ $56 : 7 \cdot 8$

 446. Кролик з'їв 2 морквини, що становить $\frac{1}{3}$ всієї моркви. Скільки морквин було в кролика?

 447. $48 : 8 : 3$ $5 \cdot 9 \cdot 2$ $1 \cdot 10 - 10 : 1$ $42 : 6 - 42 : 7$

 448. Назви $\frac{1}{7}$ кожного числа.

14, 63, 7, 28, 70, 35.

449. Назви число, якщо:

- $\frac{1}{7}$ його дорівнює 9;
- $\frac{1}{10}$ його дорівнює 10;
- $\frac{1}{4}$ його дорівнює 5;
- $\frac{1}{8}$ його дорівнює 3.

450. Визнач ціну кожного товару, якщо на картці зазначено $\frac{1}{3}$ його ціни.

7 грн

10 грн

4 грн

451. Розв'яжи задачу, скориставшись схемою.

У першому бутлі міститься 3 л води. Це становить $\frac{1}{4}$ води, що міститься в другому бутлі.

Скільки всього літрів води у двох бутлях?

I б. _____ }
II б. _____ } ?

452. Марійка прочитала 8 сторінок. Це становить $\frac{1}{5}$ всієї книжки. Скільки сторінок залишилося прочитати Марійці?

453. $56 : 7 - 6$ $30 : 5 - 5$ $3 \cdot 2 \cdot 8$ $70 : 10 \cdot 5$
 $56 : (7 - 6)$ $63 : 7 + 90$ $3 \cdot 4 \cdot 3$ $4 \cdot 10 : 8$

 454. Пригадай склад числа 8. Запиши число 8 у вигляді суми двох менших чисел (розглянь усі варіанти). Знайди добутки цих доданків. Досліди, який добуток найбільший.

Зразок. $8 = 7 + 1$ $7 \cdot 1 = 7$ $8 = 6 + 2$ $6 \cdot 2 = 12$

 455. Від стрічки відрізали 3 м, що становить $\frac{1}{10}$ її довжини. Якої довжини була стрічка?

 456. $3 + 7 \cdot 10$ $3 \cdot (22 - 12) : 5$
 $(3 + 7) \cdot 10$ $48 - 48 : 6 : 8$

 457. У таблиці зазначена $\frac{1}{5}$ кожного числа. Назви числа.

2	7	1	9	4	10	3	0	3	6
---	---	---	---	---	----	---	---	---	---

458. Визнач масу кожного товару, якщо на картці зазначено $\frac{1}{3}$ його маси.

1 кг

2 кг

8 кг

459. Кожний із трьох онуків отримав від бабусі по 2 пиріжки. Це становить $\frac{1}{5}$ всіх пиріжків, що спекла бабуся. Скільки пиріжків спекла бабуся?

460. Розв'яжи задачу, скориставшись малюнком.

Мурашка проповзла 6 м, що становить $\frac{1}{5}$ її шляху від гриба до мурашника. Який шлях ще треба подолати мурашці?

461. Побудуй відрізок, $\frac{1}{4}$ якого дорівнює 2 см.

462. Розв'яжи рівняння.

$$7 \cdot c = 42$$

$$42 : x = 7$$

$$a \cdot 10 = 80$$

 463. Пригадай склад числа 10. Запиши число 10 у вигляді суми двох менших чисел (розглянь усі варіанти). Знайди добутки цих доданків. Досліди, який добуток найбільший.

 464. З $\frac{1}{3}$ грядки зібрали 4 кг моркви. Скільки кілограмів моркви зібрали з усієї грядки?

 465. Розв'яжи рівняння.

$$78 - m = 49$$

$$63 + p = 90$$

$$50 - x = 19$$

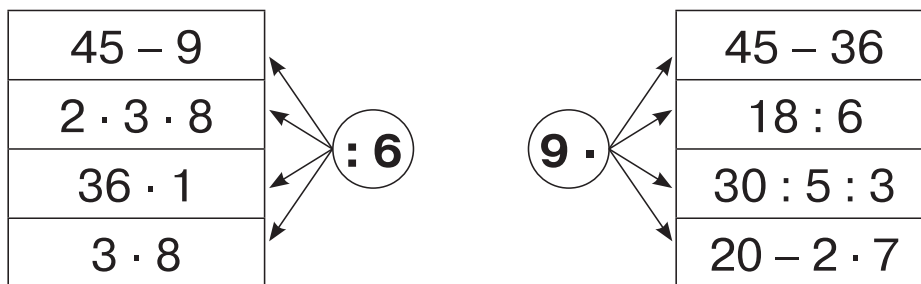
 466. У таблиці зазначена $\frac{1}{3}$ кожного числа. Назви числа.

9	4	1	0	5	10	3	7	2	6
---	---	---	---	---	----	---	---	---	---

467. Знайди $\frac{1}{10}$ кожного числа.

30, 80, 10, 40, 70, 100, 50.

468. Склади вирази за схемами й обчисли їх значення.

469. Перевір розв'язання рівнянь.

$$47 - m = 38$$

$$c \cdot 8 = 64$$

$$45 : b = 9$$

$$m = 47 + 38$$

$$c = 64 : 8$$

$$b = 54 : 9$$

$$m = 85$$

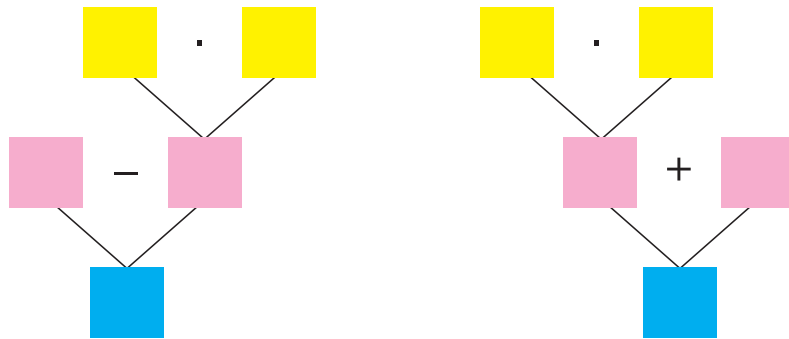
$$c = 8$$

$$b = 6$$

470. **Вибери схему до кожної задачі. Склади вирази й розв'яжи задачі.**

1) Дві групи туристів, по 10 осіб у кожній, вирушили в похід. На туристичній базі залишилося ще 30 туристів. Скільки всього туристів було на базі?

2) Ліза купила 4 гумки за ціною 5 грн. До каси вона подала 50 грн. Яку решту має одержати Ліза?

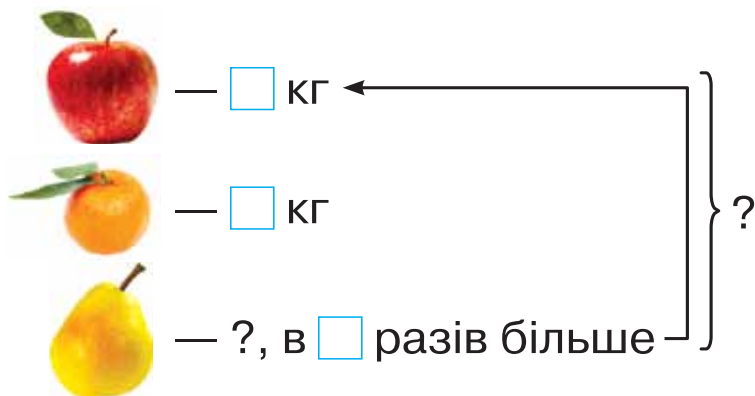
471. Розв'яжи задачу з буквеними даними.

В a контейнерах міститься 5 ц капусти. Скільки центнерів капусти міститься у 8 таких контейнерах?

 472. Число 12 запиши у вигляді суми двох менших чисел (розглянь усі варіанти). Знайди добутки цих доданків. Досліди, який добуток найбільший. Який висновок можна зробити?

 473. Розв'яжи задачу з буквеними даними, скориставшись коротким записом.

Купили 2 кг яблук, 3 кг мандаринів, а груш — в a разів більше, ніж яблук. Яка маса цієї покупки?

 474. Розв'яжи рівняння.

$$72 : c = 9$$

$$56 : x = 7$$

$$a \cdot 4 = 32$$

475. Перевір розв'язання рівнянь.

$$c : 6 = 8$$

$$c = 8 \cdot 6$$

$$c = 48$$

$$67 - k = 30$$

$$k = 67 + 30$$

$$k = 97$$

$$9 \cdot x = 72$$

$$x = 72 : 9$$

$$x = 8$$

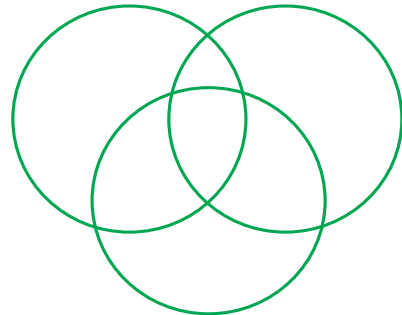
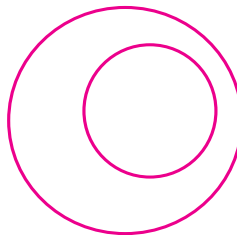
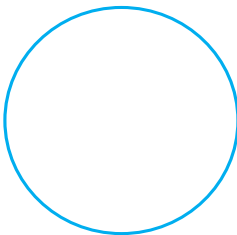
476. Знайди значення виразу $c \cdot (c : 2)$, якщо $c = 4$, $c = 8$, $c = 2$, $c = 10$.

477. Назви предмети, які мають форму кола.

478. Скільки кіл зображено на кожному малюнку?

479. За допомогою яких предметів малюють коло? Які ще предмети можна використати для цього?

480. Розглянь малюнок і прочитай пояснення.

Щоб накреслити коло, використовують спеціальний інструмент — **ціркуль**. Він складається із двох ніжок, з яких одна — нерухома, а інша — рухома.

Нерухому ніжку (з голкою) ставлять у точку, яку називають **центром кола**.

Рухому ніжку рухають, і її кінець креслить коло. Коло креслять у напрямку руху годинникової стрілки.

 481. Зафіксуй відстань завдовжки 2 см між ніжками циркуля.

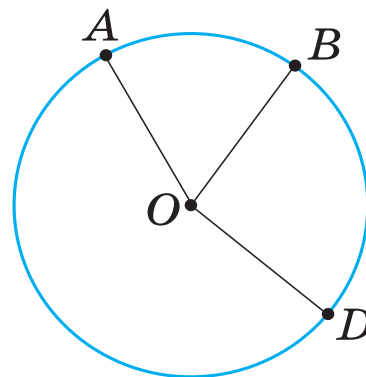
Познач у зошиті центр кола буквою O .

Накресли коло.

Постав на колі три довільні точки й познач їх буквами A , B , D .

За допомогою лінійки з'єднай ці точки із центром кола. Виміряй і запиши довжину кожного відрізка.

Який висновок можна зробити?

Відрізок, який з'єднує будь-яку точку кола із його центром, називають **радіусом кола**.

Радіусом називають і довжину цього відрізка.

482. Накресли коло з радіусом 3 см.

483. Розв'яжи рівняння.

$$12 : a = 1$$

$$49 : c = 7$$

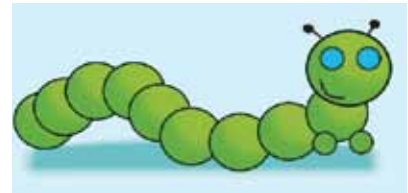
$$36 : b = 6$$

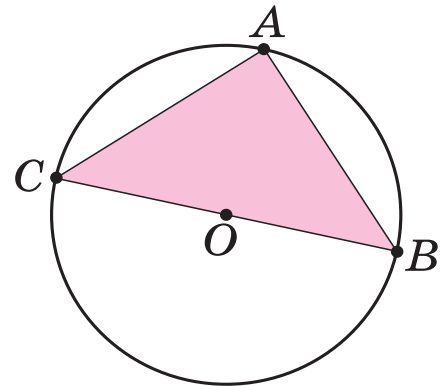
484. За допомогою циркуля намалюй сніговика й неваляйку.

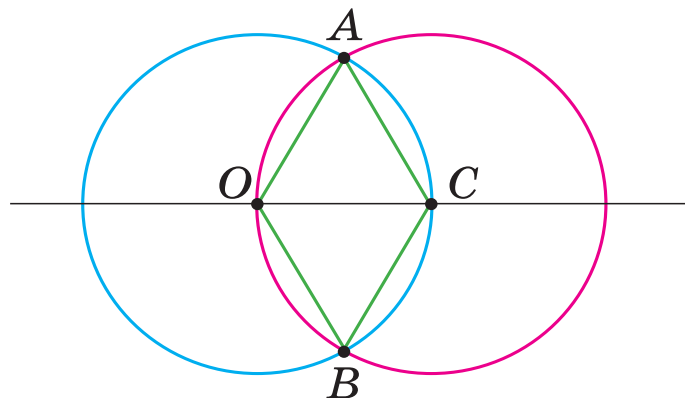
485. Накресли за допомогою циркуля кілька однакових кіл, як показано на малюнку. Утвори із цього малюнка гусеницю. Зафарбуй гусеницю зеленим кольором.

486. Побудуй у колі трикутник із прямим кутом, скориставшись зразком.

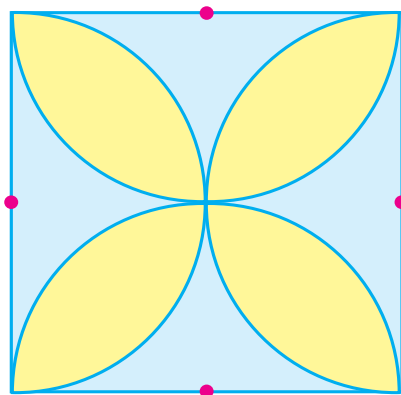

487. Побудуй за допомогою циркуля ромб, скориставшись зразком.

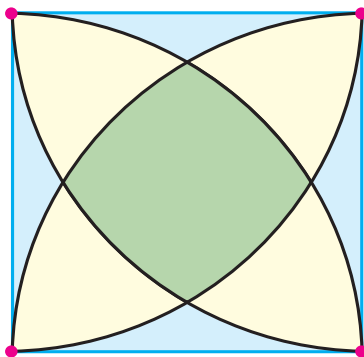

488. Намалюй за допомогою циркуля квітки, скориставшись зразком. Розфарбуй пелюстки.

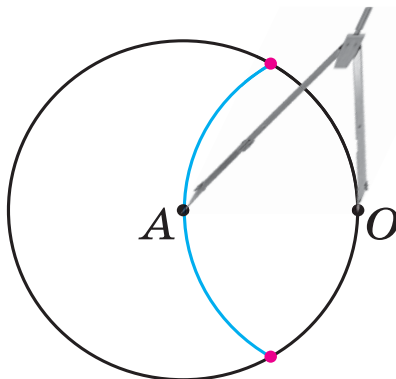
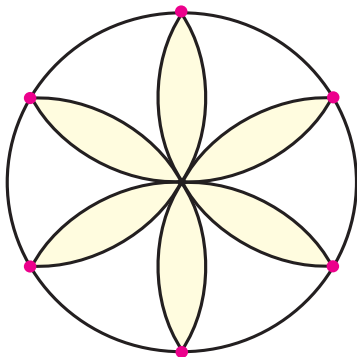
1) За центр кола візьми середину сторони квадрата.

2) За центр кола візьми вершину квадрата.

3) За центр кола візьми точку перетину кола й півкола.

489. Навчи своїх рідних малювати квітки за допомогою циркуля.

ДОДАТКОВІ ЗАВДАННЯ

1. Настя й Аліна дізналися, що у Дмитрика сьогодні день народження і одночасно почали набирати СМС-повідомлення. Настя набирає 24 слова за 3 хв, а Аліна — 28 слів за 4 хв. У привітанні Насті — 40 слів, а в привітанні Аліни — 42 слова. Хто з дівчаток набере привітання швидше? На скільки хвилин швидше?

2. Не виконуючи обчислень, знайди й запиши розв'язок рівняння.

$$a \cdot 7 = 5 \cdot 7 \qquad 6 \cdot c = 3 \cdot 6 \qquad 20 \cdot 3 = b \cdot 20$$

3. Водостічна труба складається з дев'яти однакових ланок завдовжки x дм та однієї ланки завдовжки 5 дм.

1) Склади вираз, за допомогою якого можна обчислити довжину водостічної труби.

2) Обчисли, якщо $x = 7$, $x = 4$.

4. Розв'яжи задачу різними способами.

У вагоні електрички сиділо 15 жінок і 8 дітей. На зупинці увійшло ще 5 жінок, кожна з дитиною. Скільки всього жінок і дітей стало у вагоні?

5. Друзі принесли з лісу 15 білих грибів, груздів — на 45 більше, ніж білих грибів, а рижиків — у 10 разів менше, ніж груздів. Скільки рижиків принесли друзі?

6. Знайди $\frac{1}{5}$ від: 4 дм 5 см; 1 м 5 дм; 3 см 5 мм.

7. Довжина третини стрічки дорівнює 5 дм. Яка довжина всієї стрічки?

8. З однієї грядки зібрали 8 кг суниць, а з іншої — у 2 рази більше. Третю частину суниць використали для приготування варення. Скільки кілограмів суниць використали для приготування варення?

9. Якщо висушити гриби, то їх маса стане в 4 рази меншою. Скільки кілограмів сухих грибів можна отримати із 12 кг свіжих? А з 8 кг?

10. У майстерні працювало 18 слюсарів, а учнів — на 9 осіб менше. Скільки всього осіб працювало в майстерні? У скільки разів більше працювало слюсарів, ніж учнів?

11. Тарас прийшов до школи о 8-й годині, а вийшов зі школи о 13-й годині. Скільки годин Тарас перебував у школі?

12. Що більше: $\frac{1}{4}$ доби чи $\frac{1}{3}$ доби? На скільки годин більше?

13. Годинна стрілка зробила один повний оберт. Це означає, що минуло пів доби. Скільки це годин?

14. Прочитай задачі. Що в них спільного і чим вони різняться? Склади схеми розв'язування до кожної задачі. Добери такі числа, щоб виконувалися всі дії. Розв'яжи задачі.

1) В одному бідоні міститься л меду, а в іншому — л. Увесь мед розлили в банки, по кг в кожну. Скільки банок знадобилося?

2) В одному бідоні міститься л меду, а в іншому — на л менше. Увесь мед розлили в банки, по л в кожну. Скільки банок знадобилося?

15. Першого разу діти зібрали в шкільному саду 5 кг квіток ромашки, другого — у 3 рази більше, ніж першого, а третього — на кг менше, ніж другого. Скільки всього кілограмів квіток ромашки зібрали діти?

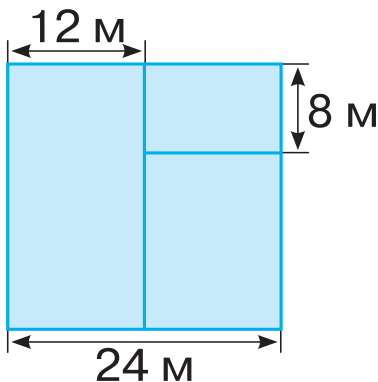
Добери числове дане так, щоб у відповіді було 30.

16. Прочитай задачі. Що в них спільного і чим вони різняться? Зміни запитання так, щоб задачі стали складеними. Розв'яжи утворені задачі.

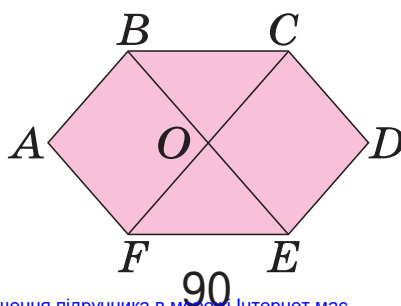
1) Першого дня дівчинка прочитала 8 сторінок книжки, а другого — на 4 сторінки більше. Скільки сторінок книжки дівчинка прочитала другого дня?

2) Першого дня дівчинка прочитала 8 сторінок книжки, а другого — у 4 рази більше. Скільки сторінок книжки дівчинка прочитала другого дня?

17. Ділянку квадратної форми зі стороною 24 м поділили на три менші ділянки, як показано на малюнку. Знайди периметр кожної із цих ділянок.

18. Скільки трикутників на малюнку? Знайди на малюнку 6 чотирикутників і запиши їх назви.

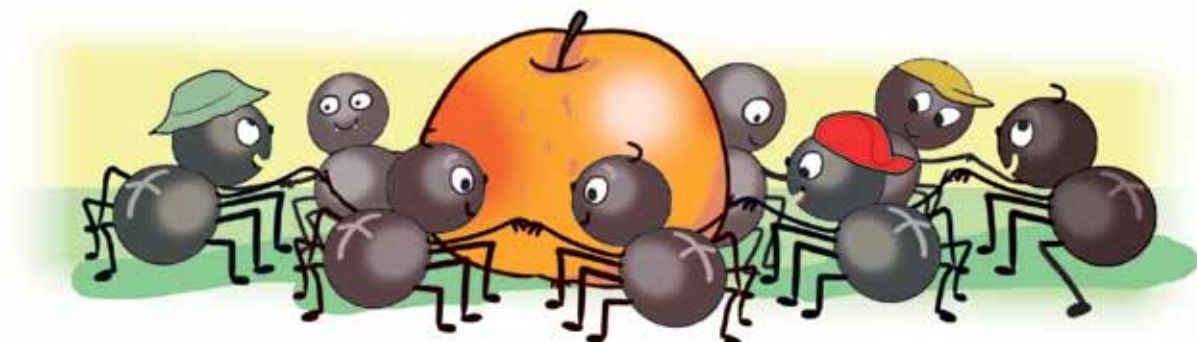

ЗАВДАННЯ З ЛОГІЧНИМ НАВАНТАЖЕННЯМ

1. Максим приніс одне відро води, Тарас — два відра, а Микита — три відра. Дідусь дав їм 12 горіхів і запропонував розділити їх відповідно до виконаної кожним роботи. Скільки горіхів отримав кожний хлопчик?

2. Зустрівшись, друзі потиснули руки й усміхнулися: кожний потиснув руку й усміхнувся кожному. Чого було більше: рукостискань чи усмішок?

3. 10 павуків вишикувалися в хоровод, і кожний узяв за лапку кожного. Скільки лапок виявилось вільними?

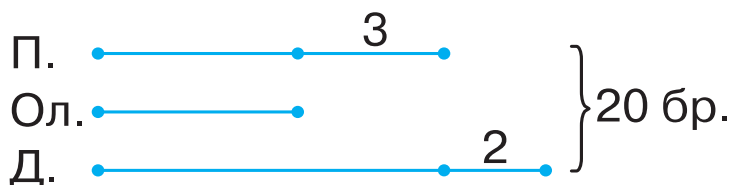

4. У їдальні можна вибрати: на перше — борщ, гороховий суп або рибний суп, на друге — рибу, котлети або вареники. Скільки різних обідів із двох страв — першої і другої — можна замовити в цій їдальні?

5. Розв'яжи задачу, скориставшись схемою.

Поліна виготовила за місяць на 3 браслети більше, ніж Олег, і на два браслети менше, ніж Дарина. Разом вони виготовили 20 браслетів. Скільки браслетів виготовила кожна дитина?

6. У склянці чаю розчинили 10 г цукру. Ілля випив пів склянки чаю. Скільки грамів цукру спожив Ілля?

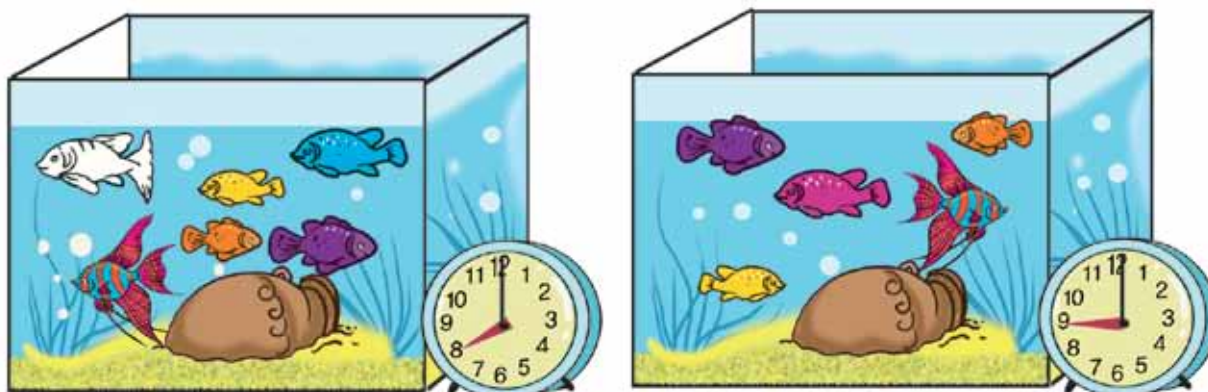

7. Батько старший за доньку на 25 років. Чи збережеться це співвідношення на наступний рік?

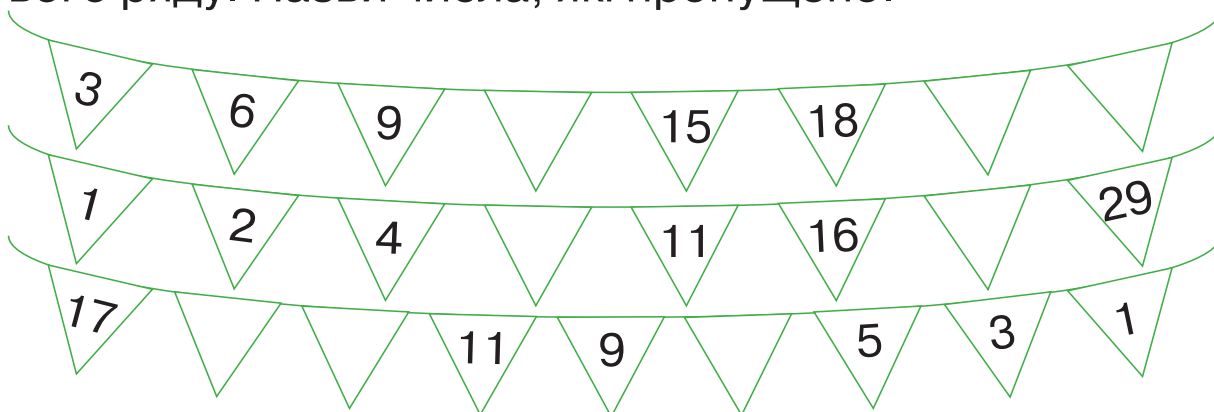
8. Степан сфотографував свій акваріум о 8 год, а потім — о 9 год.

О 8 год одна рибина сховалась у горщик. Якого кольору була ця рибина?

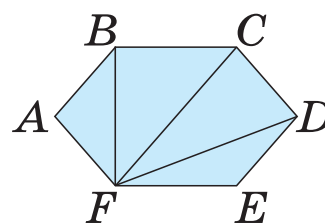
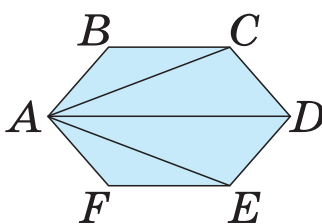
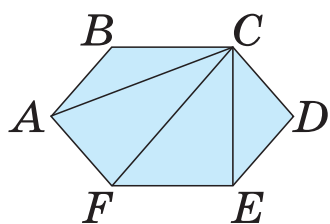
Скільки рибин сховалось о 9 год?

9. Щоб прикрасити класну кімнату до Нового року, учні виготовили гірлянди з математичними завданнями. Знайди закономірності в побудові кожного числового ряду. Назви числа, які пропущено.

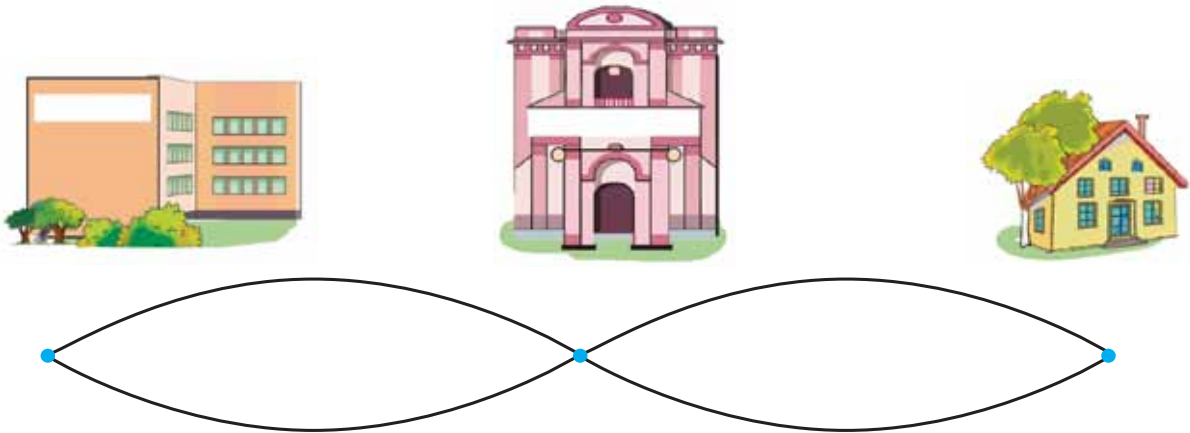
10. Кожну фігуру поділили на частини трьома відрізками. Які фігури утворилися? Скільки на кожному малюнку трикутників? чотирикутників?

11. Визнач масу хлопчика.

12. У п'ятницю в третьому класі має бути 4 уроки: математика, українська мова, мистецтво й фізична культура. Скількома способами можна записати уроки в розклад?

13. Софійці можна дійти зі школи до Центру дитячої творчості двома шляхами. Із Центру дитячої творчості до Софійчиного будинку також є два шляхи. Скількома способами Софійка може дійти зі школи до свого будинку, якщо вона буде заходити в Центр дитячої творчості?

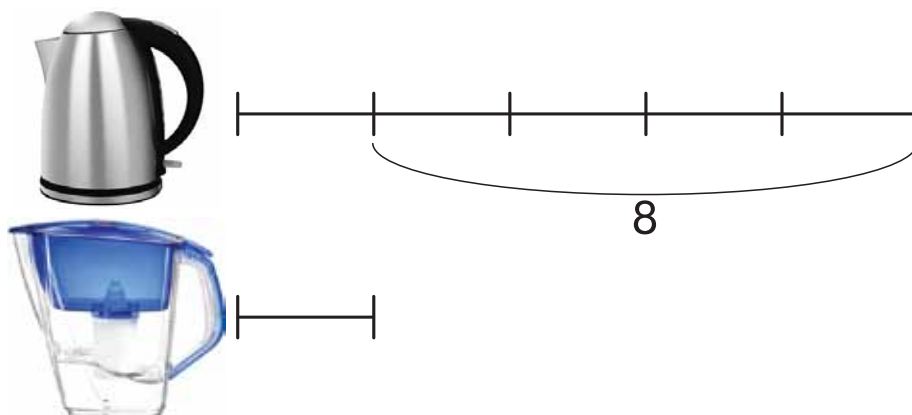

14. Годинник на вежі відбиває стільки ударів, скільки він показує годин, а кожні пів години — один удар. Скільки ударів зробить годинник з 1-ї год дня до 12-ї год ночі?

15. Коли Славі дали половину всіх горіхів, а Олесеві — половину тих горіхів, що залишилися, то у Слави виявилось на три горіхи більше, ніж в Олеся. Скільки всього було горіхів?

16. У чайнику в 5 разів більше води, ніж у фільтрі, а у фільтрі — на 8 склянок води менше, ніж у чайнику. Скільки склянок води в чайнику?

17. У шухляді лежать шкарпетки двох кольорів одного розміру. Яку найменшу кількість шкарпеток потрібно вийняти з шухляди, не зазираючи в неї, щоб серед них виявилася хоча б одна пара?

18. У пакеті лежить 4 пари робочих рукавиць одного кольору й розміру. Яку найменшу кількість рукавиць потрібно вийняти з пакета, не зазираючи в нього, щоб серед них виявилася хоча б одна пара рукавиць?

19. Постав дужки в кожному записі так, щоб рівності стали правильними.

$$3 + 6 : 3 + 3 \cdot 3 = 6$$

$$3 + 6 : 3 + 3 \cdot 3 = 14$$

$$3 + 6 : 3 + 3 \cdot 3 = 12$$

$$3 + 6 : 3 + 3 \cdot 3 = 18$$

20. Діти міряли кроками ширину шкільного коридору. В Інни вийшло 24 кроки, у Насті — 26 кроків, у Максима — 20 кроків, а в Івана — 23 кроки. У кого з дітей найкоротший крок?

21. Знайди три одноцифрові числа, які в сумі і в добутку дають однаковий результат.

Зміст

Розділ 1. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО В 2 КЛАСІ	3
Розділ 2. ТАБЛИЧНЕ МНОЖЕННЯ І ДІЛЕННЯ	25
Додаткові завдання	88
Завдання з логічним навантаженням	91

Навчальне видання

ЛИСТОПАД Наталія Петрівна

МАТЕМАТИКА

**Підручник для 3 класу спеціальних закладів загальної
середньої освіти (Н 54.1 – Н 54.2)
(у 3-х частинах)**

Частина 1

Відповідно до Типової освітньої програми колективу авторів
під керівництвом О. Я. Савченко

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Головний редактор *І. В. Красуцька*
Редактор *І. В. Луценко*
Головний художник *І. П. Медведовська*
Технічний редактор *Е. А. Авраменко*
Коректор *Л. А. Еско*
Малюнки *В. А. Дунаєвої*

В оформленні обкладинки використано малюнки з www.shutterstock.com, *Popmarleo*

Формат 84×108 ¹/₁₆. Ум. друк. арк. 10,080 + 0,42 форзац.
Обл.-вид. арк. 9,20.
Зам. №
Тираж 2018 пр.

ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»»
Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції»
Серія ДК № 4918 від 17.06.2015 р.

Адреса видавництва: 03061, м. Київ, вул. Миколи Шепелева, 2

Віддруковано
ТОВ «ПЕТ»

61024, м. Харків, вул. Максиміліанівська, 17
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 6847 від 19.07.2019 р.

ISBN 978-966-991-071-4

9 789669 910714